

זרע שמשון המפואר

עם פירוש פרי שמשון

קובץ דרושים ערבים ומתוקים,
מרגליות זוהרות באור יקרות, מתורת רבינו
סיני ועוקר הרים, הפועל ישועות בקרב הארץ.
רבינו החיד"א וגדולי הדורות העידו עליו גדולות ונצורות.

המקובל האלקי החכם
רבי שמשון חיים נחמני זיע"א
בן רבי נחמן מיכאל זיע"א

מחבר הספרים הקדושים
'תולדות שמשון' ו'זרע שמשון'
אשר בירך והבטיח בני חיי ומזוני טבי ללומדים בתורתו,
ורבים נושעו בזכותו בכל מילי דמיטב.

בוס ישועות

ליקוט מהמחברים זי"ע אשר אמרו שהלימוד
בספריהם פועל ישועות, ומהמחברים זי"ע
שנפטרו ללא זש"ק וטמנו כוחם בספריהם,
העוסקים בתורתם זוכים לישועות כמפורסם.

ל"ז האון המקובל חסידא קדישא
רבי שמשון חיים בן רבי נחמן מיכאל נחמני זי"ע
לפמוד - להענינו - להודיענו.

שם ושארית לדברים

גליון תק"ו | פרשת פנחס

פרשת פנחס ריש חידוש א

ביאור הפסוקים והמדרשים במעלת ושכר פנחס

מִדְרָשׁ רַבָּה (במדב"ר כא, א) **'פִּינְחָס בֶּן אֱלֶעָזָר**
וְכוֹ' (במדבר כה, יא)^א, **אָמַר הֶקֶבֶת בְּדִין**
הוּא שִׁטְל שְׁכָרוֹ, הָדָא הוּא דְכִתִּיב (שם יב) 'לִכֵּן
אָמַר הִנְנִי נָתַן לוֹ וְכוֹ' [אֵת בְּרִיתִי שְׁלוֹם].

הַמִּדְרָשׁ צָרִיף בְּאוּר (קושיה א')^ב. וְעוֹד אָמְרוּ
ז"ל (סנהדרין פב, ב) וְהִבִּיאוּ רִשִּׁי
בְּחֻמֵּשׁ, לְפִי שֶׁהָיוּ הַשִּׁבְטִים מְבֹזִים אוֹתוֹ וְכוֹ',
[רֵאִיתִם] בֶּן פּוּטִי זֶה שֶׁפִּטְט אָבִי אִמּוֹ עֲגָלִים
לְעִבּוּדָה זָרָה יִהְיֶה נָשִׂיא שֶׁבֶט מִיִּשְׂרָאֵל,
לְפִיכָךְ בָּא הַכָּתוּב וַיִּחְסוּ 'פִּינְחָס בֶּן אֱלֶעָזָר
וְכוֹ' [בֶּן אֶהְרֹן הַכֹּהֵן]. וּמִלְכָּד מַה שֶּׁכָּתְבוּ
בְּסוֹף פְּרָשָׁה הַקּוֹדֶמֶת (חידוש יב), יֵשׁ לְדַקְדָּק
(קושיה ב') לָמָּה דּוֹקָא מִפְּנֵי שֶׁהוּא בֶּן יִתְרוֹ
אִינוֹ יָכוֹל לִהְיוֹת וְכוֹ'.

סברו שפנחס אינו יכול לדון נפשות משום שאינו מיוחס

וַיֵּשׁ לוֹמַר, שֶׁשֵּׁם בְּאוֹתָהּ שַׁעֲהַ הַעֲמִיד מִשֶּׁה
דִּינִים הִרְבֵּה כְּדִי לְדוֹן אוֹתָם הַעוֹבְדִים
לְפַעוֹר, כְּדֵאִיתָא בַּמִּדְרָשׁ (במדב"ר כ, כג) עַל פֶּסוּק
(במדבר כה, ד-ה) 'קָח אֵת כָּל רֵאשֵׁי הָעָם וְהוֹקַע
אוֹתָם וְכוֹ', וַיֹּאמֶר מִשֶּׁה אֶל שִׁפְטֵי יִשְׂרָאֵל,
וְכוֹ'. וּכְשֶׁרָאוּ הַשִּׁבְטִים שֶׁפִּינְחָס הָרַג לְזִמְרִי,
הָיוּ סוֹבְרִים שֶׁגַּם הוּא נִתְמַנֶּה לְדוֹן דִּינֵי
נַפְשוֹת. וְהִתְרַעְמוּ עַל זֶה, מִשּׁוֹם דִּתְנָן

בְּסִנְהֶדְרִין פֶּרֶק ג' דָּף ל"ו (ע"ב), אֵין הַכֹּל
כְּשֶׁרִין לְדוֹן דִּינֵי נַפְשוֹת, מֵאִי טַעְמָא, כְּשֵׁם
שֶׁהֵבִית דִּין מְגֻקִּין בְּצִדְקָא, כִּךְ מְגֻקִּין מְכָל מוֹם,
וּפִרְשׁ רִשִּׁי, פֶּגַם מִשְׁפָּחָה. וְכִתִּיב (במדבר יא, טז)
'וְהִתְיַצְבוּ שָׁם עִמָּךְ' - מִיִּחְסִין כְּמוֹתָךְ' (רש"י).
וְלִכֵּן אָמְרוּ הַשִּׁבְטִים, זֶה שְׂאִינוֹ
מִיִּחוּס^א לֹא הָיָה לוֹ לְדוֹן דִּינֵי נַפְשוֹת אִף אִם
הָאָמֶת הָיָה שְׂמֵרִי חַיִּב מִיתָה, וּפִינְחָס עָשָׂה
שְׂלָא כְּדִין (תירוץ קו' ב')^ב.

פנחס בא מצד הקנאות שאינו תלוי בדינים

אֲבָל טַעֲמוֹ בְּסִבְרָתָם, שֶׁמַּה שֶּׁעָשָׂה פִּינְחָס אִינוֹ
דְּכָר הַתִּלְוֵי בְּדִינִים, אֲלֵא אֲדַרְבָּא אֲמַרִּין
בְּפֶרֶק ט' דְּסִנְהֶדְרִין (פא, ב), הַבּוֹעֵל אֲרַמִּית
קָנְאִין פּוֹגְעִין בּוֹ וְאִם בָּא לְמַלְךְ אֵין מוֹרִין לוֹ
כֵּן. אֲלֵא מִדַּעַת עֲצָמוֹ עָשָׂה מַה שֶּׁעָשָׂה וְלֹא
נִמְלָךְ בְּסִנְהֶדְרִין כָּלָל.

עלה לגדולה וזכה למתנות משום שפטט ביצרו כיוספ

וְלֹא עוֹד, אֲלֵא שֶׁכָּבֵשׁ אֵת יִצְרוֹ וּפְטִיט^א עֲמוֹ
לְהַכְנִיס עֲצָמוֹ לְסִכְנוֹת גְּדוּלוּת^ב כְּדֵאִיתָא
הָתָם (סנהדרין פב, א-ב) וּבַמִּדְרָשׁ (במדב"ר כ, כה).
וּמַעֲתָה^ג כְּשֵׁם שִׁיִּסְף שֶׁפִּטְט בִּיצְרוֹ עָלָה לְגִדְלָה
וּמִשְׁלוֹ נִתְּנוּ לוֹ, כְּדֵאִיתָא בַּמִּדְרָשׁ (ב"ר ז, ג) פֶּה
שְׂלָא נִשְׁק לְעִבְרָה - וְעַל פִּיָּה יִשְׁק כָּל עַמִּי וְכוֹ'^ד
(בראשית מא, מ), אִף זֶה^ה יֵשׁ לוֹ לְעִלּוֹת לְגִדְלָה^ו.

פרי שמשונו

- א. פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי. ב. מה הוא חשבר שקיבל ומדוע דוקא שכר לו, ומה הלשון 'בדין' שיטול שכרו. ג. אם האמת שהוא בן פוטי, מה הועיל הכתוב לייחסו, וכי אף אחר יחוס זה לא יהיה בן פוטי. ד. אם עצם הריגת הנשיא היתה חיותה ראויה, מה החסרון בזה שהוא מבניו של יתרו שמפניו כן אינו ראוי להרגו. ה. והוקע אותם לה' נגד השמש ונשחף חרון אף ה' מישאל. ו. הרגו איש אנשיו הצמקמים לבעל פעור. ובמדרש: רבי נחמיה אמר וכו', אמר לו הקב"ה למשה הושיב לחן ראשי סנהדריות ויהיו דנים כל מי שהלך לפעור וכו'. ז. נמצא שמי שאינו מיוחס, אינו יכול לדון דיני נפשות. ח. משום שהיה נכוד של יתרו שהוא גר. ט. מתורג, שהיו ולא היה מיוחס, סברו שאינו יכול לדון דיני נפשות. י. שפנחס עשה מדעת עצמו להרוג את זמרי בקנאותו. יא. שפטט - זולל ביצרו ולא חשב בו נתגבר עליו (רש"י גיטין ט, א). יב. צומרי היה יכול להתגבר עליו ולהרגו, ואף בני שבטו של שמעון שהיו שם מחוץ לאוהל היו עוללים להרגו. יג. עתה יבואור כמה ענינים שזכה פנחס לשכר, מדה כנגד מדה. יד. אמר רבן שמעון בן גמליאל, יוסף משלו נתנו לו, פיו שלא נשק בעבירה - יועל פיד וישק כל עמי (בראשית מא, מ), גופו שלא נגע בעבירה - ויילבש אותו בגדי שש (שם מב), צווארו שלא הרכין לעבירה - ויושם רבדו הזהב על צווארו (שם), ידיו שלא משמשו בעבירה - ויוסר המלך את טבעתו מעל ידו ויתן אותה על יד יוסף (שם), רגליו שלא פסעו בעבירה - ויתון וירכבו על כרכובין ויירכב אותו במרכבת המושנה אשר לו (שם מג), מחשבה שלא חשבה בעבירה - תבא ותקרא חכמה ויוקרא לפניו אברך (שם) - אב בחכמה ורך בשנים. טו. פנחס שהוא מורע יוסף. טז. שנחיה כהן גדול בימי יהושע, וכן בניו אחריו נהיו כהנים גדולים (וראה להלן חידוש ב).

זָכָה לְשִׁלוּשָׁה מִתְּנוּת, הַזְרוּעַ, וְהַלְחִיִּים, וְהַקֵּבָה^י, כְּדֹאמְרִינָן בְּחִלִּין (קלו, ב) זְרוּעַ כִּגְגַד הֵיךְ וכו'.^י וְרֹאוי הָיָה לָכֵךְ לִפִּי שֶׁהָיָה בֶּן פּוּטִי דְהֵינּוּ שָׂבֵא מִיוֹסֵף, דְּפוּטִיָּאל תְּרִי מִשְׁמַע (-יתרו ויוסף), כְּדֹאמְרִינָן בְּפֶרֶק ח' דְּסוּטָה (מג, א) ט".

זכה לחיות לעולם שלא יאמרו שהרבנות קיברו

וּלְפִי שֶׁמִּסְתַּמָּא הַגְּדֵלָה הִיא חוּב לְאָדָם, שְׁהֶרְבְּנוּת מְקַבֶּרֶת אֶת בְּעֻלָּיָהּ (פסחים פז, ב), וְאִם יָמוּת בְּקֶצֶר שָׁנִים, יִטְעוּ הָעוֹלָם וַיֹּאמְרוּ בְּשִׁבְלִי שִׁחְטָא בְּהִרְיַגַת זְמָרִי. מִשּׁוּם הֵכִי יִהְיֶינָה נִתֵּן לוֹ אֶת בְּרִיתִי שְׁלוֹם שִׁיְהִיָּה חֵי וְקָיָם כְּמוֹ מִלֶּאֲדָה^י, וְתִהְיֶה גְדֻלָּה זוֹ לוֹ לְעוֹלָם לְזָכוּת וְלֹא לְחוּבָה^י.

נהיה כהן משום ששפך דם רשעים כהקרבנות קרבן

וּלְפִי שֶׁהַשּׁוּפֵךְ דָּמָן שֶׁל רָשָׁעִים כְּאֵלוֹ הַקָּרִיב קָרְבָּן (במדב"ר כא, א)^י, מִשּׁוּם הֵכִי זָכָה לְהִיּוֹת כֹּהֵן רֹאוי לְהַקָּרִיב קָרְבָּנוֹת אֲחֵרִים^י. וַעֲיֵן עוֹד טַעַם אַחֵר לְקַמֵּן בְּסִמּוּךְ (חידוש ב), עַל

פְּסוּק 'תַּחַת אֲשֶׁר קָנָא' וכו'.

יבשר שלום כי הטיל שלום

וּלְפִי שֶׁהֵטִיל שְׁלוֹם בֵּין יִשְׂרָאֵל לְאַבְיָהֶם שְׁבַשְׁמִים. נַעֲשֶׂה מִלֶּאֲדָה מְבֹשֶׁר, שְׂבִיבֹא בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים. לַעֲשׂוֹת שְׁלוֹם בְּעוֹלָם (עדיות פ"ח מ"ז) כ".

יקרב המשפחות כמוהו שנהיה מיוחס ודיק לשון המדרש

וּכְדִי לְהִרְאוֹת לְיִשְׂרָאֵל שֶׁנִּטַּל שְׂכָרוֹ בְּדִין אֶף עַל פִּי שְׁלִפִּי סִבְרָתָם לֹא הָיָה רֹאוי לְהִיּוֹת כֹּהֵן מִיַּחַס. מִשּׁוּם הֵכִי יָבֹא לְבִשָּׁר עוֹד לְיִשְׂרָאֵל עַל כָּל הַמְּשַׁפְּחוֹת הַמִּיֻּחֶסוֹת שֶׁנִּתְרַקְּוּ - לְקַרְבָּן, וּכְדַעַת רַבִּי יְהוּדָה סוֹף מִסִּכַּת עֲדוּת (פ"ח מ"ז) לְקַרֵּב וְלֹא לְרַחֵק^י, וְכֵן בְּפֶרֶק ד' דְּקִדּוּשֵׁין (עא, א) אֲמַרְיִנָן מִשְׁפָּחָה שְׁנִטְמָעָה, נִטְמָעָה^י.

וְלָכֵן אָמְרוּ בְּדִין הוּא שִׁטְל שְׂכָרוֹ, כְּלוּמַר שֶׁהֵדִין שֶׁנַּעֲשֶׂה עִמּוֹ, יִהְיֶה נַעֲשֶׂה נְמִי לְכָל יִשְׂרָאֵל^י.

פרי שמשון

יז. שהכתנים מקבלים מישראל מתנות של זרוע לחיים וקיבה (דברים יח, ג), ולפני שהרג פנחס את זמרי לא היה כהן (זבחים קא, ב) ולא קיבל מתנות כהונה.

יח. דורשי חמורות היו אומרים הזרוע כנגד היד וכן הוא אומר (במדבר כה, ז) ויקח רומח בידו, ולחיים כנגד תפלה וכן הוא אומר (תהלים ק, ל) ויעמוד פנחס ויפלל, 'קבה' כמשמעה וכן הוא אומר (במדבר כה, ח) ואת האשה אל קבתה. [זכשם ויוסף קיבל שכר על כל אבר בפני עצמו, כך פנחס קיבל שכר על כל אבר ואבר].

יט. לשון הגמרא: 'ואלעזר בן אהרן לקח לו מבנות פוטיאל לו לאשה' (שמות ו, כח), מאי לאו דאיתא מיתר שפיטס עגלים לעבודת כוכבים, לא אי אבדו דאמייה מיוסף אימיה דאמייה מיתר, ואי אמייה דאמייה מיוסף אבדו דאמייה מיתרין, דיקא נמי דכתבי 'מבנות פוטיאל' תרי משמע, שמוע מינה.

כ. כדאיתא בתרגום יונתן: 'ואַעֲבִידֵיהּ מִלֶּאֲדָה קָיָם וַיִּחַי לְעֵלְמָא לְמִבְשָׂרָא גְּאוּלְתָּא בְּסוֹף יוֹמָא. תְּרוּםָה: וְאִשְׁתַּנּוּ מִלֶּאֲדָה קָיָם וַיְחַיָּה לְעוֹלָם לְבִשָּׁר אֶת הַנְּאוּלָה בְּסוֹף הַיָּמִים. אַם פִּנְחָס יָמוּת מוֹקֵדָם מִפְּנֵי שֶׁהֶרְבְּנוּת מְקַבֶּרֶת, עוֹלָלִים לִטְעוֹת וְלוּמַר שֶׁמֶת מִשּׁוּם שֶׁהָיָה אֶת זְמָרִי. וְכִי לְהוֹצִיא מִסְבָּרָא זֶה לֹא דִי שְׁלֵם מִתּוֹקֵדָה אֵלֶּי חֵי לְעוֹלָם. וְנִמְצָא שֶׁהַגְּדֻלָּה גִּרְמָה לוֹ שְׁלֵם יָמוּת כָּל, וַיֵּשׁ לוֹ בְּגוּדוּלָה זֶה רַק צֵד זָכוֹת.

כא. לשון המדרש (לגבי פנחס): 'ויהיתה לו ולזרעו אחרי ויכפר וכן קרבן הקריב שנאמר בו כפרה, אלא ללמדך שכל השופך דמן של רשעים כאלו הקריב קרבן.

כב. שלפני כן לא היה כהן ולא הקריב קרבנות. וזה לשון הגמרא (זבחים קא, ב): דאמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא לא נתכנס פינחס עד שהרגו לזמרי, דכתבי 'ויהיתה לו ולזרעו אחרי ברית כהונת עולם'. רב אשי אמר עד ששם שלום בין

השבטים, שנאמר (יהושע כב, ל) וישימע פינחס הכהן ונשיאיו העדה וראשי אלפי ישראל וגו'. כד. אמר רבי יהושע מקובל אני מרבן יוחנן בן זשכבי ששמע מרבו מרבו, הלכה למשה מסיני שאין אליהו בא לטמא ולטהר לרחק ולקרב אלא לרחק המקורבין בורע ולקרב המורחקין בורע, וכו', רבי יהודה אומר לקרב אבל לא לרחק, רבי שמעון אומר להשוות המחלוקת, וחכמים אומרים לא לרחק ולא לקרב אלא לעשות שלום בעולם, שנאמר (מלאכי ג, כד) 'הניני שלוח כלם את אליהו הנביא וגו' והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם'. [וכתב רבינו (עקב חידוש ח): 'דיחשיב' לשון תשובה, דהיינו שאליהו יעשה שישראל ישוב בתשובה שלימה, ובהכי יהיה להם שלום עם הקב"ה, וזהו השלום שנתן לפנחס הוא אליהו]. [תירצו]

נוסף, מדוע נתן לו השלום, אפשר לומר על פי דברי רבינו לעיל (במדבר חידוש ג), שמי שהוא מיוחס היא איש שלום, והיות ואמר על פנחס שאינו מיוחס, לכן ברכו השי"ת בשלום, להראות ייחוסו (הרב חיים קנובלוביץ).

כה. המשנה מובאת בהערה לעיל, וראה פירוש ברטורה שם: שהראה לו הקב"ה למשה בסיני, דור דור ודורשיו, והראהו שאין אליהו בא לטמא ולטהר לרחק ולקרב לברר ספק משפחות המטומעות מי טמע ומי לא טמע, אלא יניחם והם כשרים לעתיד לבא, דהלכה היא משפחה שנטמעה נטמעה.

כז. משפחה שנטמעה - שהתערבבה ואין יודעים את היותם שלה וחושבים שהיא כשרה, נטמעה - תשאר כך מעורבת, ואף על פי שמצד הדין אינה כשרה.

כח. מיושב הלשון 'בדין שיטול שכרו', אותו דין שנעשה עמו שיתקרב אף שאינו מיוחס, זה יהיה שכרו שיקרב את המשפחות שאינם מיוחסות.

סיכום:

לחשוש שאם פנחס ימות בקיצור ימים, יאמרו שמת מוקדם משום שהרג לזמרי, לכן חי לעולם ולא מת בכלל.

ומשום ששפך דמי הרשעים ונחשב שהקריב קרבן, זכה להיות כהן המקריב קרבנות.

ומשום שעל ידי הריגת זמרי הטיל שלום בין ישראל לקב"ה, לכן הוא יבשר לעתיד שלום.

וזוה פירוש המדרש בדין הוא - הדין שנעשה לו שיתקרב על אף שאינו מיוחס **שְׁיטל שְׁכָרו** שגם הוא יקרב אחרים אף שאינם מיוחסים.

כשפנחס הרג לזמרי, חשבו השבטים שזה מטעם הדין, ולכן אמרו שהיות והוא בן יתרו ואינו מיוחס אינו יכול לפסוק שהרי רק המיוחסים יכולים לדון דיני נפשות. אמנם פנחס עשה זאת משום קנאות ולא מטעם דין, וזכה לשכר רב כדלהלן.

מה שכבש יצרו הוא דומה ליוסף, וכשם שיוסף עלה לגדולה מפני שעמד בנסיון, כך זכה פנחס לעלות לגדולה, וכפי שיוסף זכה לגדולה כנגד כל אבר שעמד בו בנסיון, כך זכה פנחס לשכר האיברים זרוע לחיים וקיבה.

ולפי שבדרך כלל הגדולה מקברת בעליה, ויש

בענין בנינים טובים (לך לך יז)

ביאור סברתו של חזקיה להמנע מפ"ו ותשובת הנביא אליו

צדיקים או רשעים, והא במסכת נדה (טז, ב) אמרנן ששְׁשֶׁהמלאך מביא הטפה לפני הקב"ה אומר טפה זו מה תהא עליה חכם או טפש עשיר או עני, ואלו צדיק ורשע לא קאמר.

לחזקיה, עיקר טעם פ"ו לקיים העולם

ונראה שאף על פי שנחלקו בפרק ה' דיבמות (סב, א) בטעם של פריה ורביה, דמר אומר 'לא תהו בראה' וכו' [לשבת יצרה] (ישעיה מה, יח), ומר אמר אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף. עם כל זה פשיטא ליה לחזקיה, שהטעם העקרי הוא משום דלא תהו בראה וכו'. דהא מלכת הדין דזכו 'אחישנה' (סנהדרין צח, א), והיא דאלמלא

גמרא פרק קמא דברכות (י, א) אמר הקב"ה לישעיהו לך ובקר את החולה שנאמר (מלכים ב' כ, א) 'במים ההם' וכו', אמר ליה מאי כולי האי, אמר ליה משום דלא עסקת בפריה ורביה, אמר ליה משום דחזאי לי ברוח הקדש דנפקי מני בגין דלא מעלו, אמר ליה בהדי כבשי דרחמנא למה לך, מאי דמפקדת איבעי לך למעבד ומה דניחא קמי קודשא בריך הוא ליעביד וכו'.

יש לדקדק, מה רצונו לומר בהדי כבשי דרחמנא וכו', וכן נמי ומה דניחא קמי קודשא בריך הוא ליעביד וכו', וכי סלקא דעתך שהקב"ה יגור על הנולדים אם יהיו

פרי שמשוון

א. והוא לעיל בענין יחוס, והבאנו בס"ד החידוש דלהלן, בראון ישעיה שיהיו לו בנינים טובים.
ב. במים ההם חלה חזקיהו למות ונבא אליו ישעיהו בן אמוץ הנביא ויאמר אליו מה אפר ה' צו לבינת כי מת אתה ולא תחיה.
ג. הקב"ה אמר לישעיהו הנביא שילך לבקר את חזקיהו המלך שנחלה, אמר חזקיה לישעיה, מדוע נעשית להיות חולה הוטה למות, ענה לו ישעיה משום שלא נישאת ולא עסקת בפריה ורביה, חסברי לו חזקיה טעם הדבר משום שראה ברוח הקודש שיצאו ממנו בנינים טובים שאינם הגונים, חשב לו ישעיה במסתור הקב"ה למה לך להתעסק, מה שנצטווית דחינו לעסוק בפריה ורביה הנך צריך לעשות ומה שנחל לפני הקב"ה כן יעשה.
ד. וכן יובן הכפילות, בהדי כבשי דרחמנא למה לך, ומה דמפקדת בעי למיעבד.
ה. איתמר היו לו בנינים ומתו, רב הונא אמר קיים פריה ורביה, רבי יוחנן אמר לא קיים. רב הונא אמר קיים משום דרב אסי דאמר רב אסי אין בן דוד בא עד שיכלו כל נשמות שבגוף, שנאמר (ישעיה נ, טז) 'כי רוח מלפני יעטוף וגו', ורבי יוחנן אמר לא קיים פריה ורביה, לשבת יצרה' (ישעיה מה, יח) בעינן, והא ליכא.
ו. שאם זכו ישראל, אז 'אחישנה' הקב"ה יקיים מה שכתוב בנביא 'אחישנה', שיויר הגאולה.

מִיד וַיִּחְזֹר הָעוֹלָם לְתוֹהוּ וָהִיו כְּלָא הָיוּ, בְּהִדִּי
כְּבִשִּׁי דְרַחֲמָנָא לְמָה לָךְ שְׁמָא יֶאֱרִיךְ אַפּוּ בְּהִם
וַיֵּצְאוּ מֵהֶם צְדִיקִים, אוּ יַעֲשׂוּ תְּשׁוּבָה וְהִקְבִּי
יִקְבְּלֵם, כְּמוֹ שַׁעֲשֵׂה לְמִנְשָׁה שֶׁחֲתַר חֲתִירָהּ
מִתַּחַת כֶּסֶף הַכְּבוֹד^י (דב"ר ב, כא). וּמֵאִי דְמִפְקֶדֶת
אִיבִיעִי לָךְ לְמַעַבְד, וְאַם הִקְבִּי רוּצָה לְאַבְדֵם
מִן הָעוֹלָם בְּזִמְנָא מוֹעֵט אוּ בְּלֹא לְקַבְּלֵם
בְּתְשׁוּבָה, יַעֲשֵׂה הַמֶּלֶךְ כְּרִצּוֹנוֹ^י.

הקב"ה רצה לעשות את חזקיה משיח לפי שיטתו

וַיִּנְחָא שְׁפִיר דְּלָפִי שְׁטָתוֹ שֶׁל חֲזַקְיָה הִיָּה רוּצָה
הִקְבִּי לַעֲשׂוֹתוֹ מְשִׁיחַ (סנהדרין צד, א),
אֵף עַל פִּי שְׁלֹא כָּלוּ עֲדִין הַנְּשָׁמוֹת שְׁבֻגוּף^י.

ביאור מה שתלה חזקיה בזכות עצמו

אַזְלָא שְׁעָדִין יֵשׁ לְדַקְדָּק, עַל מַה דְּאֶמְרִינָן
הַתָּם^י (ברכות יב, ב) כָּל הַתּוֹלָה בְּזִכּוֹת עֲצָמוֹ
תוֹלִין לוֹ בְּזִכּוֹת אֲחֵרִים, חֲזַקְיָה תִּלָּה בְּזִכּוֹת
עֲצָמוֹ דְּכָתִיב (מלכים ב, כ, ג) 'זָכַר נָא אֶת אֲשֶׁר
הִתְהַלַּכְתִּי לְפָנֶיךָ', תִּלּוּ לוֹ בְּזִכּוֹת אֲחֵרִים (שם)
פסוק ו) 'וַיִּגְּנוּתִי וְכוּ' לְמַעַן דָּוֵד עֲבָדִי וְכוּ'.

שְׁמָרוּ יִשְׂרָאֵל שְׁנֵי שְׁבָתוֹת מִיד נִגְאָלִין (שבת
קיא, ב), עַל כְּרַחֲמֵי צִרְיָה לֹאמַר כֵּן, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּבוֹ
הַתּוֹסְפוֹת וּמֵהֶרָשָׁא בְּפֶרֶק ב' דְּנִגְדָה דָף י"ג
(ע"ב), וְעֵינָן שָׁם^י.

סברת חזקיה שבבנים רשעים לא שייך קיום העולם

וְאַם כֵּן מַה מוֹעִיל לִי לְהוֹלִיד בָּנִים רָשָׁעִים,
אִם אֲדַרְבָּא הֵם מְכַלִּי הָעוֹלָם וּמַחְזִירִים
הָעוֹלָם לְתוֹהוּ בְּמַעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים^י, וְעוֹד
יִתְחַיְבוּ מִיתָה וְהִיו כְּלָא הָיוּ. וְכֵן אֲבִרְהָם
אָבִינוּ עָלִיו הִשְׁלֹם מִן הַסֶּפֶק אָמַר (בראשית
טו, ב) 'וְאֹנְכִי הוֹלֵךְ צִירִי' - אִם עֲתִיד אֲנִי
לְהוֹלִיד בָּנִים וְלֹהֲכֵעִסְךָ מוֹטָב לִי 'וְאֹנְכִי
הוֹלֵךְ' וְכוּ' (ב"ר מד, ט), וּמִטַּעַם זֶה הוּאֵיל
שֶׁחֲזַקְיָה הִיָּה וְדָאִי דְנָפְקִי מִיַּמִּיָּה בָּנִין דְּלֹא
מַעֲלוּ לֹא רָצָה לַעֲסֹק בְּפִרְיָה וּרְבִיָּה^י.

יעשה אמר לו שתי סיבות שבעבורם צריך לטוסק בפ"ו

אַבְל אֶמְרִינָן בְּמִדְרַשׁ (קה"ר ז, א, טו) שֶׁהִקְבִּי
מֵאֲרִיךְ [אף] עַל הָרָשָׁעִים בְּעוֹלָם הַזֶּה,
שְׁמָא יַעֲשׂוּ תְּשׁוּבָה, וְעוֹד שְׁמָא יוֹלִידוּ בֵּן צְדִיק^י
וְיִכֵּין רָשָׁע וְצְדִיק לְיָבֵשׁ^י (איוב כו, יז). וְאָמַר לוֹ
יַעֲשֵׂה אִתָּהּ אוֹמַר שְׁאֵם תּוֹלִיד רָשָׁעִים יִמּוּתוּ

פרי שמשונו

ומוכרח להיות, שיימצא הפתרון לכך שצריכים כלות הנשמות שבגוף. ועיין בהערה הבאה.
שאלון בן דוד בא עד שישלם הנשמות שבגוף. והתוספות מתרצים, וכפי ביאור המהרש"א, שיתכן שאחד יוולד עם שיעים ריבוא נשמות, ולפי זה אין לחשוש לסברה שהפריה ורבייה היא כדי שישלם הנשמות, שהרי יכולים להוולד הרבה ברכס אחד וכמו משה רבינו שהיה כלול משישים ריבוא נשמות. וזה לשון הגמרא: אמר רבי יוסי, אין בן דוד בא עד שישלם כל הנשמות שבגוף וכו'. ובתוספות: עד שישלם כל הנשמות שבגוף - והא דאמר בשבת דף קיא, ב) אימילי שמו ישראל שתי שבתות מיד היו נגאלים. ויש לומר, דהרבה היו יולדות בכרס אחד. עד כאן. וממהרש"א (ד"ה עד שישלם) כתב, וזה לשון: ואולי שהוא כענין שאמרו שהיתה אשה אחת יולדת במצרים ששים ריבוא בכרס אחד, והוא שאל שיהיה שקול ככל ישראל. כן אין יוכי שישלם תלד ואולי בענין זה ששים ריבוא בכרס אחד, שהולד יהיה כשישים ריבוא נשמות שבגוף. מה. הית' ילשבת יצירה. ט. סברת חזקיה, היות ועיקר מצות פריה ורבייה כדי שהעולם לא יהיה בטל, והוא שאמור להוליד בנים רשעים, אין בזה קיום העולם, משום שהם גורמים לכילוי העולם, ואף הם בעצמם יהיו חייבי מיתת. לכן חשב שאינו צריך להשתדל בפריה ורבייה. י. לשון המדרש: ומפני שלשה דברים אמר ר' יאשיהו הקדוש ברוך הוא מאריך במים עם הרשעים בעולם הזה, שמה יעשו תשובה, או יעשו צדקה שישלם להם הקדוש ברוך הוא שכרן בעוה"ז, או שמה יצאו מן בנים צדיקים, שכן מצינו האריך במים לאחר ויצא ממנו חזקיה, עם אמונו יצא ממנו יאשיהו, שמעי יצא ממנו מרדכי. יא. לכן וצדיק ילשם ונספך נקי וחסד. וידרש (ב"ק קט, ב) 'יכין' - רשע. דהיינו שהרשע מכין כסף והעשירות לבנו, וצדיק ילשם - בנו הצדיק ילשם מה שאביו הרשע טרח. ונמצא שיש תועלת באב הרשע, שמכין לבנו הצדיק. יב. וזה יבטיח דרמנטי. שהחתימה אינה נראית, והיא מוחבאת אף מהמלאכים, שהרי הם חסרונים ואמרו שאין לסלוח למנשה. יג. מנשה היה בנו של חזקיה, שנולד לו מביתו של יעשיה הנביא. ולאחר מכן, הרשיע הרבה עד שנדון למיתתו מושה, ואז קרא לכל אלהים שבעולם ולא הועילו לו, עד שנוכר בבית אבא, וקרא לקב"ה וחתר לו חתירה מתחת כיסא הכבוד לקבל תשובה וחושבו בדרך פלאית. יד. מתור, שיעשה ענה לחזקיה משום שתי סיבות של לו לעסוק בפריה ורבייה ולא לחשוש אם יוולדו רשעים. א. שמה יעשו תשובה או שיהיו כל בנים צדיקים, וזה בְּהִדִּי כְּבִשִּׁי דְרַחֲמָנָא לְמָה לָךְ - למה לך עם סתרי הקב"ה, וזמנו על כך שהקב"ה שולח ידו בסתר ובמתחת כדי לקבל חשבים בתשובה, וכך יוכל לקבלם, וכמו שאנו עושה כלב מנשה. ב. גם אם הקב"ה יאבדם בזמן מועט או שלא יקבלם בתשובה, מכל מקום ומה יצא אִתָּה קָמִי קוּדֵשׁ אִתָּה לְעִבְדִּי - זה החשבון של והוא יעשה כרצונו, והאם מאי דמפקדת איפיקי לך למעבד. טו. לכאורה יש להקשות, כיצד הקב"ה רצה לעשות את חזקיה משיח, הלא אין משיח יכול לבוא עד שישלם הנשמות שבגוף. אמנם לפי מה שנתבאר שיטת חזקיה שהטעם של פריה ורבייה הוא משום קיום העולם ולא משום שישלם הנשמות שבגוף, מוכן שאין חשש לזה. ויכול כלות הנשמות שבגוף, יכול לעשות כדברי התוספות והמהרש"א המובאים לעיל. טז. לאחר שיעשו חזקיה ורבייה את חזקיה על כך שלא עסק בפריה ורבייה, והוא ביחס רחמים מהקב"ה שירפא אותו. והיות שביקש בזכות עצמו, הקב"ה ענה לו שמרפא אותו בזכות אחרים, ועשה לו סימן שהמשח התעבה מלשקות עשר מעלות, כדלהלן. יז. אָנָּה ה' זָכַר נָא אֶת אֲשֶׁר הִתְחַלַּכְתִּי לְפָנֶיךָ בְּאֵמַת וּבִלְבָב שֶׁלֹּם וְחֶסֶד בְּעֵינֶיךָ עֵשִׂיתִי וְכֵן חֲזַקְיָהוּ בְּכִי גָדוֹל. יח. והספיק על ימיו חמש עשרה שנה ומפך מלך אשור אצילך ואת העיר האתה וננתי על העיר האתה למען ולמען דוד עבדי.

אָל אַ שְׁהוּאִיל שְׁהִיָּה יוֹדַע בְּדָאִי שְׁהִיָּה לוֹ
לְהַעֲמִיד בָּנִים מְכַעֲסִים לְמָקוֹם, פֶּרֶשׁ עֲצָמוֹ
מִפְּרִיָּה וּרְבִיָּה כְּדִי שְׁלֹא יִתְחַלֵּל כְּבוֹדוֹ שֶׁל
מָקוֹם בְּבָנָיו, וְסָבַר אֲדַרְבָּא שְׁהַגְדֵּלֶת כְּבוֹד
שְׂמִיָּם הוּא זֶה.

וְלָמַד זֶה מִדּוֹד שְׁאָמַר (תהלים קלט, כד)
וַיִּרְאֶה אִם דֶּרֶךְ עֲצָב בִּי וְכוּ' [וַיִּנְחֵנִי בְּדֶרֶךְ
עוֹלָם], כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ ז"ל (ב"ר מד, ט) אִם עֲתִיד
אֲנִי לְהוֹלִיד בָּנִים וּלְהַכְעִיֵּסָּהּ מוֹטָב לִי וְכוּ'
[וַיִּנְחֵנִי בְּדֶרֶךְ עוֹלָם^א]. אֲלֵא^ב שְׁדוֹד לֹא פֶרֶשׁ
עֲצָמוֹ מִפְּרִיָּה וּרְבִיָּה, לְפִי שְׁלֹא הָיָה יוֹדַע
בְּדָאִי שְׁיִצְאוּ מִמֶּנּוּ רְשָׁעִים, אָבֵל חֲזָקִיָּה
שְׁהִיָּתָה לוֹ יִדְעָה זֹו וְדָאִית חֲשֵׁב בְּדַעְתָּו
שְׁמַצְוָה הִיא לְפֶרֶשׁ לְגַמְרֵי מִפְּרִיָּה וּרְבִיָּה^ב.

לכן אמר שעשה 'באמת ובלבב שלם' לכבודו של מקום

וְזֶהוּ מַה שְׁאָמַר לְפָנֵי הַמָּקוֹם 'זָכַר נָא אֶת אֶשֶׁר
הִתְהַלַּכְתִּי לְפָנֶיךָ בְּאַמֶּת וּבִלְבָב שְׁלֵם^א,
כְּלוֹמַר שֶׁמָּה שֶׁבִטֵּל הַמַּצְוָה לֹא הָיָה אֲלֵא
בְּכוֹנֶה טוֹבָה וּבִלְבָב טָהוֹר לְכַבּוֹדוֹ שֶׁל מָקוֹם
(תירוץ קו' א', ד')^ב.

הקב"ה רפאו משום שיש חיזוק לסברתו מדוד

וְהַקֶּבֶ"ה שָׁלַח לוֹ בַּשּׁוֹרֶת הַרְפּוּאָה מִצַּד הָעֲנִיָּן
שֶׁלָּמַד מִדּוֹד^ב, וּמִשּׁוֹם הָכִי אָמַר לוֹ
'וַיִּגְנוּתִי וְכוּ' לְמַעַן דָּוֵד עַבְדִּי, אָבֵל לֹא הִסְכִּים
עִמּוֹ לְעַנְּן הַמַּעֲשֶׂה (תירוץ קו' ה')^ג. וְשָׁלַח לוֹ

וְקִשָּׁה (קושיה א'), דָּאִיךְ אֶפְשָׁר שְׁחַזְקִיָּהוּ
שְׁהִיָּה כָּל כֶּךָ צָדִיק, יִשְׁתַּבַּח כָּל כֶּךָ
בְּעֲצָמוֹ וַיֹּאמֶר לְפָנֵי הַקֶּבֶ"ה 'זָכַר נָא אֶת אֶשֶׁר
הִתְהַלַּכְתִּי וְכוּ'. וְעוֹד (קושיה ב'), וְכִי יֵשׁ
שִׁכְחָה לְפָנֵי הַמָּקוֹם, וְאִם לֹא זָכַר זְכוּתוֹ קִדְּם
שִׁיִּשְׁלַח לוֹ הַחֲלִי שְׁמַע מִיָּנָה שְׁאִין הַזְכוּת
כְּדָאִי לְהַצִּילוֹ, וְאִם לֹא הוֹעִיל לוֹ מִתְחַלָּה
שְׁעִדִּין לֹא אֵיתְרַע מִזְלִיָּה, מְכָל שְׁכָן שְׁלֹא
יוֹעִיל לְבִסּוּף לְאַחַר שְׁנַחֲלָה, דְּאִמְרִינֵן בְּפֶרֶק
ב' דְּשִׁבְתָּ (לב, א) אִם יֵשׁ לוֹ פְּרָקְלִיטִין גְּדוּלִּים
נִצּוֹל וְאִם לֹא אֵינוֹ נִצּוֹל. וְעוֹד (קושיה ג'),
שְׁנַרְאָה כְּאוֹמֵר שְׁהַקֶּבֶ"ה עֲבִיד דִּינָא בְּלֹא דִינָא
חַס וְשְׁלוֹם. וְעוֹד (קושיה ד'), מָה רָאָה לְתַלּוּת
בְּזְכוּת עֲצָמוֹ, וְהָא קִיַּימָא לָן (בכרות ה, ב) אִין
חֲבוּשׁ מִתִּיר עֲצָמוֹ מִבֵּית הָאֶסְוִרִים. וְעוֹד
(קושיה ה'), מָה עֲנִין דָּוִד לְכָאן שֶׁשָּׁלַח לוֹ
'וַיִּגְנוּתִי וְכוּ' לְמַעַן דָּוִד עַבְדִּי וְלָמָּה דְּוָקָא תִּלָּה
הַדְּבָר בְּדוֹד, וְהֵלֵא כְּמָה צָדִיקִים הָיוּ אַחַר דָּוִד
יֹתֵר קְרוּבִים לְאָבִיו שֶׁל חֲזָקִיָּה, וּמְכָל שְׁכָן
שְׁיֹוֹתָם הָיָה אָבִי אָבִיו וְהָיָה צָדִיק גְּמוּרִי^א, וּבְנֵי
בָנִים הָרִי הֵם כְּבָנִים^ב (יבמות סב, ב).

ביקש 'זכר נא' על שנמנע מלהוליד בנים מכעיסים למקום

וַיֵּשׁ לּוֹמַר, שְׁכּוֹנֵת חֲזָקִיָּה כְּשְׁאָמַר 'זָכַר נָא' לֹא
הִיָּתָה עַל זְכוּת הַמַּעֲשִׂים טוֹבִים שְׁעָשָׂה,

פרי שמשונו

יט. ראה בסוכה (מה, ב) שבזכות רבי שמעון בן יוחאי ובנו רבי אליעזר, בצירוף זכותו של יוסת בן עוזיה, היה רשבי"י יכל לפטור את כל העולם מן
הדיו, ביום בריאת העולם ועד סופו. וזה לשון הגמרא: אמר חזקיה אמר רבי ירמיה משום רבי שמעון בן יוחאי: יכול אני לפטור את כל העולם מולו מן
הדיו מיום שנבראת עד עתה, ואולימי אליעזר בני עמי מיום שנברא העולם ועד עכשיו, ואולימי יוסת בן עוזיהו עמנו מיום שנברא העולם עד סופו.
כ. והיה לו לתלות ביותם, שנחשב לאביו. כא. שביקש דוד, שחלילה ילך בדרך עולם, היינו שיפטר ללא בנים. כב. מקשה קושיה נסתרת,
מדוע דוד רק תלה זאת בבקשה ולא נמנע להינשא, ואילו חזקיה נמנע להנשא.
כג. מותר, שדוד לא ידע אם יהיו לו בנים הגונים או לא, לכן
לא נמנע לעסוק בפריה ורביה ורק ביקש מהקב"ה. אמנם חזקיה שידע בוודאות שיהיו לו בנים שאינם הגונים, חשב שזה הדרך הטובה להמנע מפריה
ורביה. כד. זה הכוונה 'באמת ובלבב שלם' שלא היתה כוונתו חלילה להמנע מלעסוק בפריה ורביה.
כה. מוכרח מהח"ל, שחזקיה סבר
שהיות שידע בוודאי שהיו לו בנים שאינם טובים, המצוה שלו היא להמנע מפריה ורביה. ולכן ביקש 'זכר נא', שאינו ראוי להיעשש על שנמנע מפריה
ורביה, ואדרבה עשה זאת בכונה טובה באמת ובלבב שלם. נראה באברבנאל (מ"ב, א, 4). וכפי הפשט אחשוב שלא אמר חזקיהו בתפלתו זכור נא את
אשר התהלכתי לפניך באמת ובלבב שלם להתנאות בזכותו ולשבח עצמו, ולא לטעון שלא היה ראוי שימות להיותו איש תם וישר ירא אלקים וסר
מרע, אבל התנצל מחטאת המיוחס אליו על אשר לא התעסק בפריה ורביה, ואמר שעשה זה לתכלית טוב ובכוונה ישרה לבל יצא ממנו מנשה הרשע
מושל מקשיב על שפת שקר אויב חרף ה', ועל זה אמר אנו חשם זכור נא את אשר התהלכתי לפניך באמת ובלבב שלם, ד"ל שבמה שענדר מחשאי
אשה היתה כוונתו רצויה, וזהו אמרו ויהטוב בעיניך עשיתי, כלומר שיותר טוב היה בעיני השם העדר מנשה ממציאותו מפאת עצמו. כו. שם
דוד אמר שאם יהיו לו בנים שאינם טובים, מוטב שימות חלילה ללא שילוד.
כז. לכן תלו לו בזכות אחרים, משום שכל מה שביקש רפואה,
הוא מצד שלמד מדוד.

ו"ל (סנהדרין צו, א) שְׁנַחֲשָׁף הַשֶּׁמֶשׁ כְּדִי שְׁלֹא יוכלו לְהַסְפִּידוֹ, וּכְתִיב (מלכים ב' כ, יא) 'בַּמַּעֲלֹת אֲשֶׁר יֵרְדֶה בַּמַּעֲלֹת אָחֻז וְכוּ' [אַחֲרֵינִית] עֶשֶׂר מַעֲלֹת^א. לְפִי שֶׁאָחֻז קָלָקַל שָׁטָם וְהַחֲשִׁיד אֹר הַתּוֹרָה, וְחֻזְקָה תִּקֵּן שֶׁהָאִיר וְהִזְרִית אֹר הַתּוֹרָה בְּמֵה שֶׁנִּעַץ חֶרֶב עַל פֶּתַח בֵּית הַמִּדְרָשׁ וְכוּ' (סנהדרין צד, ב)^ב. לְפִיכֵךְ בְּמוֹת אָחֻז בָּא הַשֶּׁמֶשׁ בַּמַּעֲרָב.

החשיך י מעלות כנגד י דברות, והאיר כנגד י מאמרות

וְנַחֲשָׁף הַיּוֹם עֶשֶׂר מַעֲלֹת^א, שֶׁכֵּן עָקַר הַתּוֹרָה הֵם עֲשֻׁרֵת הַדְּבָרוֹת. וּבִימֵי חֻזְקָה שָׁב הַשֶּׁמֶשׁ וְהָאֹר וְהַיּוֹם לְתַקְנוֹ הָרָאשׁוֹן, וְנִתְקַן הָעוֹלָם שֶׁנִּבְרָא בַּעֲשָׂרָה מֵאֲמָרוֹת (אבות פ"ה מ"א)^ב.

החשיך לאחו להמשיך הכפרה שהתחיל חזקיהו, והאיר לחזקיהו לרפואתו והטעם שלא נעשה כן במיתת יהויקים ואמון וכמה מלכים אחרים^א. הִינּוּ מִשּׁוֹם דְּאֲמַרִּינָן בְּפֶרֶק קָמָא דְּבִבְכָא בְּתָרָא (טז, ב), מְרַגְלִית טוֹבָה הִיְתָה לוֹ לְאַבְרָהָם שֶׁכָּל חוּלָה הָרוּאָה אוֹתָהּ הִיָּה מִתְרַפֵּא, וּכְשִׁמַּת תְּלָאָה הִקְבִּי' בְּגִלְגָּל חֲמָה, וְהִינּוּ דְּאֲמַרִּי אֵינִישִׁי אִידִילִי יוֹמָא אִידִילִי קִצִּירָא^א, שֶׁכָּל עוֹד שִׁיתְאֲרֹךְ הַיּוֹם יֵקַל הַחֲלִי מֵעַל הַחוּלָה, וְכִמוֹ שֶׁכְּתוּב

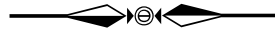
מִתְחִלָּה הַחֲלִי^ב, לְפִי שְׁלֹא הָיָה לוֹ לְסַמֵּךְ עַל דַּעְתּוֹ לְכַטֵּל הַמַּצְוָה שֶׁל פָּרוּ וּרְבוּ, וְאֲדַרְבָּא הָיָה לוֹ לְהַתְפַּלֵּל עַל זַרְעוֹ שֶׁיְהִיָּה צָדִיק, אִי נִמְי לְשִׁמְעַע צִצַּת יִשְׁעֵיהוּ שֶׁהָיָה נָבִיא (תִּירוֹץ קו' ב', ג').

ביאור הגמרא שהוצרך פשרה בין הצדיקים

וְהַשְׁתָּא נִיחָא דְּבִשְׁ"ס הַתְּחִילוֹ לְסַפֵּר עֲנִין הַחֲלִי שֶׁל חֻזְקָהּ בְּהֵיכָא דְּמִי כְּהֻחֶם וְיֻדַּע פֶּשֶׁר דְּבָר' (קהלת ה, א), מִי כְּהֻחֶם" שִׁיּוּדַע לַעֲשׂוֹת פֶּשֶׁרָה בֵּין שְׁנֵי צָדִיקִים. וְקִשָּׁה, דְּדִילְמָא לֹא הֶצְרָכּוּ זֶה לָזֶה.

היה לחזקיהו להתייעץ, וישעיה היה צריך להוכיח

אֵלֶּא וְדָאִי שִׁחֻזְקָהּ הָיָה לוֹ צָרָךְ לְהִתְיַעֵץ עִמּוֹ עַל הַדְּבָר הַזֶּה שֶׁל בְּטוֹל פְּרִיָה וּרְבִיָּה^א וְלֹא רָצָה לִילֵךְ אֶצְלוֹ. וְיִשְׁעִיָה כְּשֶׁרָאָה שִׁחֻזְקָהּ הָיָה מִתְבַּטֵּל מִפְּרִיָה וּרְבִיָּה הָיָה לוֹ לְהוֹכִיחוֹ^ב, אֵלֶּא שְׁלֹא רָצָה לִילֵךְ אֶצְלוֹ, וְהִקְבִּי' עֲשֵׂה פֶשֶׁרָה בֵּינֵיהֶם.

ביאורים בענין האות שהיה לחזקיהו ואחו

האות בשמש שהאיר התורה היפך אחז שהחשיך אור התורה

וְהַטַּעַם שֶׁנַּעֲשֶׂה לוֹ אוֹת בַּשֶּׁמֶשׁ דּוֹקָא^א. יֵשׁ לוֹמַר, שֶׁכֵּן בְּמִיתַת אָחֻז אָבִיו אָמְרוּ

פרי שמשון

כח. אף שהקבי"ה קיבל את סברתו שעשה כדוד, מכל מקום לכתחילה לא היה לו לעשות כך. **כט.** משום שהיה לו סיבה להמנע, שידע שיהיו לו בנים שאינם מהוגנים. היה צריך לברר ולהתייעץ, האם טעם זה מספיק בשביל להמנע מהמנוח. **ל.** משום מצות 'והוכח תוכיח את עמיתך' (ויקרא יט, יז). **לא.** כך היה המעשה: חזקיהו חלה, ובא אליו ישעיהו הנביא ואמר לו שימות מחולי זה. חזקיהו בכה והתפלל אל ה' שירפאהו, ושמע ה' תפלתו והודיעו שיתרפא וביום השלישי יבוא כבר אל בית ה', ויתווספו לו חמש עשרה שנה. ביקש חזקיהו מישהו איתו ומופת שאכן כך יהיה (ראה שם באריכות), ונתן לו מופת שהצל יחזור לאחוריו עשר מעלות, וכך היה. ועשר מעלות אלו הם כנגד עשר מעלות שירדה השמש ושקעה מוקדם ביום שמת בו אביו אחז (על פי סנהדרין שם). **לב.** הנביא מדגיש, שמה שהשמש הזריחה לחזקיהו עשר מעלות, היינו כמניין אותם מעלות שירדה לאביו אחז. וברש"י: יום שמת אחז נתקצר היום ומיחר הצל לירד עשר מעלות כדי שלא יחא נספד, ואותן עשר שעות חזרו עכשיו לחזקיהו. **לד.** לשון הגמרא: אמר רבי יצחק נפחא וכו', מה עשה נפח על פתח בית המדרש ואמר, כל מי שאינו עוסק בתורה ידקר בחרב זו, בדקו מזן ועד באר שבע ולא מצאו עם הארץ, מנבת ועד אנטופרס ולא מצאו תינוק ותינוקת איש ואשה שלא היו בקיאים בחלכות טומאה וטהרה. **לה.** אצל אחז נחשד עשר מעלות, לרמוז על כך שהחשיך אור התורה שעיקרה עשרת הדברות. ואצל חזקיהו, חזר השמש להאיר אותם עשר מעלות, לרמוז שעכשיו שב העולם לתקונו הראשון, ונתקן העולם שנברא בעשרה מאמרות [ועשרה מאמרות הם נגד עשרה הדברות (וזה ויקרא יא, ב)]. **לו.** מדוע דוקא אחז, חזרה השמש עשר מעלות אחורנית, ולא אצל מלכים רשעים אחרים, שהלא גם הם החשיכו את העולם שנברא בעשרה מאמרות. וכן יבואר מדוע השמש חזר לחזקיהו דוקא בעת שהיה חולה. **לז.** כשמגביה לשמש לעלות בריקע, מגביה החולי מהחולה שניה לו יותר קל. משום שבחמה נמצאת המרגלית טובה שהקבי"ה תלאה על צואר אברהם שיש בה רפואה.

(תהלים ל, ו) 'בְּעֶרְבִי יָלִין בְּכִי וְכוּ' וְנִלְבָּקָר רָנָה^(ח)]. וְלִכְנָן נַעֲשֶׂה הִנֵּס בַּחֲלֵי חֲזָקֶיהוּ בַּמַּעֲלוֹת הַשָּׁמַיִם כְּדִי שִׁיתְרַפֵּא מֵהָרֵט, וּבִמִּיתָת אָחֻז לִפִּי שֶׁהָרָשָׁעִים נִדְוָנִים בַּחֲשָׁךְ^ט.

וּלְפִי שֶׁחֲזָקֶיהוּ הִתְחִיל לְבִזּוֹתוֹ, שֶׁגָּרַר עֲצָמוֹתָיו עַל מִטָּה שֶׁל חֲבָלִים כְּדִי שִׁיחֶיהָ לוֹ לְכַפְרָה (פסחים נו, ב). מִשּׁוּם הֵכִי מִן הַשָּׁמַיִם סִיעָהוּ לְגִמְרֵ בִּזְיוֹנוֹ^י כְּדִי שֶׁתִּהְיֶה לוֹ כַּפָּרָה גְּמוּלָה^{יב}, כִּמּוֹ מֵת שֶׁלֹּא נִסְפַּד כִּהְלָכָה^{יג} (סנהדרין מז, א)^{יד}.

ביאור פסוקים נוספים

רמז בתהילים, אותו חושך שהיה אצל אחז חזר לחזקיהו

וְזֶה שֶׁאָמַר הַכְּתוּב (תהלים קלט, יב) 'גַּם חֲשָׁךְ לֹא יִחְשֹׁךְ מִמֶּךָ' וְכוּ', גַּם אוֹתוֹ הַחֲשָׁךְ שֶׁשְׁלַחַת בָּמוֹת אָחֻז לֹא הִפְסִיד הַיּוֹם חֲלָקֵי הָאוֹר שְׁלוֹ, אֲלֹא בָּבּוֹא חֲזָקֶיהָ 'וְלִילָה כִּיּוֹם יֵאִיר' (שם), 'בְּחִשְׁיָהָ כְּאוֹרָה' (שם)^{טז}, כֵּאֲשֶׁר נִטָּה אֶז הַשָּׁמַיִם עֶשֶׂר מַעֲלוֹת - כֶּךָ חֲזַר לְאַחֲרָיו עֶשֶׂר מַעֲלוֹת.

הפסוקים בקהלת מרמזים על חזקיהו ואחז

וְעוֹד יֵאֻמַּר הַכְּתוּב (קהלת ב, יב) 'וּפְנִיתִי אֲנִי לְרֵאוֹת חֲכָמָה וְהוֹלָלוֹת וְסִכְלוֹת כִּי מָה הָאָדָם שִׁיבּוֹא אַחֲרֵי הַמְּלָךְ' וְכוּ'. 'לְרֵאוֹת חֲכָמָה' שֶׁל חֲזָקֶיהוּ, 'וְהוֹלָלוֹת וְסִכְלוֹת' שֶׁל אָחֻז, הוֹלָלוֹת שָׂבָא עַל הָעֲרִירוֹת^{יז}, וְסִכְלוֹת עַל

שְׁפָתָם אֶת הַתּוֹרָה^{יח} שֶׁנַּעֲשׂוּ הַכֹּל סִכְלִים בְּיָמָיו. וּמִן הַדִּין לֹא הָיָה לוֹ לְהִקָּבֵ"ה לְהַנִּיחַ אָחֻז לְהִיּוֹת מֶלֶךְ, כִּמּוֹ שֶׁאָמְרוּ מִלֵּאכֵי הַשָּׂרָת לְפָנֵי הַקָּבֵ"ה (ישעיה ז, א) 'וַיְהִי בִימֵי אָחֻז' וַיִּשְׁמֹלֶךְ אָחֻז (ב"ר סג, א), אֲלֹא שֶׁאָמַר בֶּן יוֹתָם הוּא [וְאָבִיר צְדִיק] וְאֵינִי יָכוֹל לִפְשֹׁט אֶת יָדִי בּוֹ (שם), וְעַיִן בְּזָה לְקַמֵּן רִישׁ פְּרִשְׁתַּת תּוֹלְדוֹת (חידוש ב) בְּאַרְךָ.

אף שאחז שהיה רשע מלך, יש מעלה לחזקיהו

וְזֶה 'כִּי מָה הָאָדָם' (קהלת שם) הַזֶּה הַבְּלִיעַל (-אחז), 'שִׁיבּוֹא אַחֲרֵי הַמְּלָךְ' יוֹתָם לְמֶלֶךְ, אֲלֹא 'אֶת אֲשֶׁר כָּבַר עֲשׂוּהוּ' בְּבֵית דִּין שֶׁל מַעֲלָה. 'וְרֵאִיתִי אֲנִי שֵׁישׁ יִתְרוֹן' (שם יג) לְחֻכְמָה שֶׁל חֲזָקֶיהָ, 'מִן הַסִּכְלוֹת' שֶׁל אָחֻז, 'כִּי־תֵרוֹן הָאוֹר מִן הַחֲשָׁךְ' שֶׁלֹּאֲחֻז הָיָה עֶשֶׂר מַעֲלוֹת חֲשָׁךְ יוֹתֵר וּלְחֲזָקֶיהָ עֶשֶׂר מַעֲלוֹת אוֹר יוֹתֵר^{יט}.

אף שהחשיך לאחז, יהיה לו חלק בעוה"ב בזכות בנו

'הַחֲכָם עֲיִנֵּי בְּרֵאשׁוֹ' (שם יד), אֵף עַל פִּי שִׁישְׁעֶיהָ אָמַר לוֹ 'מֵת אַתָּה וְלֹא תִחְיֶה' (מלכים ב' כ, א), חֲשַׁב בְּדַעְתּוֹ שֶׁאֲפִלּוּ חֶרֶב חֲדָה מִנַּחַת עַל צִוָּאוֹ שֶׁל אָדָם, אֵל מִנַּע עֲצָמוֹ מִן הָרַחֲמִים (ברכות י, א), וּבִשְׁבִּילוֹ (-בשביל חזקיהו) הָיָה הָאוֹר, אֲמָנָם 'הַכִּסִּיל בַּחֲשָׁךְ

פרי שמשוין

לח. נתחדש פשט בפסוק, שבבוקר יש שמחה, משום שיש רפואה על ידי החמה. מ. הטעם שבמיתת אחי ירדה החמה עשר מעלות לזרז את החושך, נגד מה שפגם בתורה אור שעיקרה עשרת הדברות. והרשעים נידונים בחושך. ראה במדבר תחומא (נח, א): שצאן יורדי גיהנם נדונין אלא בחשך שנאמר (איוב י, כב) 'ארץ עיפתה כמו אופל'. ובמזלות דוד. ארץ עפתה וגוי - החושך שלה היא כמו חשבת אפלה והוא צלו של מות ואין שם סדרי מערכות הכוכבים ומזלות. מא. על ידי שנחשך חשמש. מב. כמו ששינוי (שבת קד, א), האב לטהר מסייעין לו. ג. לכן דוקא אצל אחז, שבנו חזקיהו התחיל לכפר וברש"י: סימן יפה למת - כשנפרעין ממנו בעולם הזה לאחר מיתתו, דיח לו כפרה בכך. ד. עליו על ידי שבוהו, הקב"ה מושיע הכפרה על ידי שירד היום עשר מעלות, וכבר לא יכלו להספידו, שעיקר החספד הוא ביום הראשון, ובשאר הימים הוא רק מדרבנן. והטעם שנעשה לחזקיהו האות של העשר מעלות דוקא כשהיה חולה, משום שאז הועיל לו השמש שהיא רפואה לרפאותו, וככל שישנה יותר זמן, שיו יתור רפואה. [רעיון זה וכן חלק המובא לעיל לגבי הרפואה על ידי חשמש, מובא כבר במהרש"א (סנהדרין א, א ד"ה לדרוש)]. מה. לשון הפסוקים (יא-יב): וְאָמַר אֶדְ חֲשָׁךְ וְשׁוּפְנִי וְלִילָה אוֹר בְּעֵינֵי, גַּם חֲשָׁךְ לֹא יִחְשֹׁךְ מִפְּנֵי אֲדָרְכֵי כְּאוֹרָה. מו. לשון הפסוקים הנדרשים כאן: (יא) וּפְנִיתִי אֲנִי בְּכָל מַעֲשֵׂי שִׁעֲשׂוֹ נְדִי וּבְעַמְלִי לַעֲשׂוֹת וְהָיָה הַכֹּל הַבֵּל וְרַעוּת רִיחַ וְאֵין יִתְרוֹן תַּחַת הַשָּׁמַשׁ, (יב) וּפְנִיתִי אֲנִי לְרֵאוֹת חֲכָמָה וְהוֹלָלוֹת וְסִכְלוֹת כִּי מָה הָאָדָם שִׁיבּוֹא אַחֲרֵי הַמְּלָךְ אֶת אֲשֶׁר כָּבַר עֲשׂוּהוּ, (יג) וְרֵאִיתִי אֲנִי שֵׁישׁ יִתְרוֹן לְחֻכְמָה מִן הַסִּכְלוֹת כִּי־תֵרוֹן הָאוֹר מִן הַחֲשָׁךְ, (יד) הַחֲכָם עֲיִנֵּי בְּרֵאשׁוֹ וְהַכִּסִּיל בַּחֲשָׁךְ וְנִדְעִיתִי גַּם אֲנִי שִׁמְקָרָה אַחֲדִי יִקְרָה אֶת כָּלָם. מז. ראה בסנהדרין (קג, ב): שיתיר את העררה. מח. ראה בסנהדרין שם, ובילקוט שמעוני (מלכים ב רמז רטז): אחז חתם את התורה, שנאמר (ישעיה ח, טו): צֹר תַעֲרַךְ חֲתוּם תּוֹרָה, שיש חתם ושרף את התורה, וסגר בתי כנסיות ובתי מדרשות. מט. האור יתר על החושך בדיק בשוה, שהחושך היה הפחתה של עשר מעלות, והאור היה תוספת של עשר מעלות.

הוֹלֵךְ שְׁמַת (-אחז) בַּחֲשָׁן. וַיִּדְעָתִי גַם אֲנִי
שִׁמְקָהּ אֶחָד יָקָה אֶת בָּלָם דְּאִיתָא בְּפָרָק

חֶלֶק (סנהדרין קד, א) דְּבָרָא מְזַכֵּי אָבָא^{נא}, וַיְהִי
לְאֶחָד חֶלֶק לְעוֹלָם הָבָא^{נב}.

סיכום החידוש:

לא כלו הנשמות שבגוף, כי חזקיהו לשיטתו לא צריך להמתין לזה.

*

בהמשך הגמרא שם מובא, שחזקיהו תלה בזכות עצמו, ותלו לו בזכות דוד, שכתוב 'וגנתי על העיר הזאת למעני ולמען דוד עבדי'.

ויבאר כוונת חזקיהו, שלמד מדוד זקנו שביקש, שאם עתיד להוליד בנים מכעיסים, שיילקח מן העולם. אמנם, לא פירש מפריה ורביה עבור אפשרות זו, כי לא ידע בוודאות שייצאו ממנו רשעים. אבל חזקיהו שידע זאת בודאי סבר שמצוה היא לפרוש מפריה ורביה. וזהו זכות עצמו, שנתכוון לכבודו של מקום, ועל זה אמר 'התהלכתי לפניך באמת ובלבב שלם'.

והקב"ה שלח לו בידי הנביא ישעיהו שאמנם יתרפא משום שלמד זאת מדוד, אך נענש משום שהיה צריך לעסוק בפריה ורביה, ולהתפלל שזרעו כו יהיו צדיקים, או לבקש עצת הנביא.

*

תחילת הגמרא בדרשה על הפסוק 'מי כהחכם ומי יודע פשר דבר'. שהקב"ה יודע לעשות פשרה בין שני צדיקים, חזקיהו וישעיהו.

שחזקיהו היה צריך להתייעץ עם הנביא ישעיהו, קודם שהחליט על דעת עצמו לבטל את המצוה. וישעיהו היה צריך לילך ולהוכיחו על ביטול המצוה.

ראה הקב"ה שאינם רוצים לילך זה אצל זה, עשה פשרה ביניהם על ידי החולי של חזקיהו, ששלח את הנביא לבקרו ולומר לו את הנבואה על מה שנגזר עליו, וכך הוכיחו וקיבל דבריו ונתרפא.

*

ביאור הגמרא, יובן על פי מה שנחלקו באדם שנפטרו בניו בחייו, האם קיים מצוות פריה ורביה. שיטה א, שקיים, היות שיש אוצר שנקרא 'גוף' ובו יש נשמות, ואין משיח בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף, ועל ידי שנולדו כבר כלו הנשמות. שיטה ב, שלא קיים, משום שצריך לקיים את העולם על ידי ישובו, ולכן צריך דוקא אנשים חיים.

ומכך שראינו שאם בני ישראל זכו בקיום המצוות, הקב"ה יחיש את הגאולה. וכן מכך שאמרו חז"ל שאם ישמרו שני שבתות מיד נגאלים. היה פשוט לחזקיהו, שודאי עיקר טעם פריה ורביה הוא משום קיום העולם, ולכן יתכן שיוולד איש אחד ובו נשמות הרבה.

וחזקיהו שידע שיוולדו לו בנים רשעים, סבר שעליו להמנע מפריה ורביה, משום שהרשעים גורמים לכילוי העולם, ואף הם בעצמם ימותו משום חטאייהם. וכמו שמצינו אצל אברהם אבינו שלא רצה בנים מכעיסים.

ישעיהו אמר לו שני טעמים שעבורם כן היה צריך לעסוק בפריה ורביה. א, שלפעמים הקב"ה מאריך אף על הרשעים ונותן להם לחיות, שמא יעשו תשובה, או שמא יולידו בן צדיק, ויתכן שכך יהיה אצל בניו. וזה הפירוש בַּהֲדִי כְּבָשִׁי דְּרַחֲמָנָא לְמָה לָךְ, שיתכן שיעשו תשובה והקב"ה יכבוש אפו ויחתור להם חתירה תחת כסא הכבוד, כמו שאכן היה אצל מנשה. טעם ב, אף אם הקב"ה לא ירצה בהם, וימיתם מיד או שלא יקבל תשובתם, מכל מקום מַאי דְּמִפְקֵדָתִי אֵיבְעִי לָךְ לְמַעַבְדַּי, יעשה המלך כרצונו.

*

ולפי הנ"ל, שחזקיהו סבר שהטעם הוא משום קיום העולם ולא משום שיכלו הנשמות שבגוף, מובן שהקב"ה רצה לעשות את חזקיהו משיח, אף שעדיין

פרי שמשון

נ. שבאותו יום שמת, הקדימה החמה לשקוע עשר שעות. נא. לא מנו את אחז עם אלו שאין להם חלק לעולם הבא, אף שהיה חוטא ומחטיא, משום שהיה לו בן חזקיהו, והבן מזה את אביו. נב. על אף שחלקו של אחז היה חושך, משום סכלותו וחוללותו, מכל מקום 'מקרה אחד יקרה את כולם' שגם הוא זכה לעולם הבא יחד עם בנו ישעיהו, משום שהבן מזה את אביו.

שעות היום, שהרי אצל חזקיה ולילה כיום יאיר, ויהיה באותו זמן של שעות, כחשיכה כאורה, כפי שהקדים להחשיך אצל אחז עשר מעלות, כך הקדים להאיר אצל חזקיה עשר מעלות.

וכן נרמז בפסוק בקהלת: **ופניתני אני לראות חכמה של חזקיהו שרואים מעלתו, נגד מעשי אחז אביו שעליו נאמר והוללות בעשייתו עבירות וסכלות בתורה שנעשה על ידו, כי מה האדם שיבוא שיהיה ראוי למלוך אחרי המלך יותם אביו, שאינו ראוי לזה, אלא את אשר כבר עשוהו בבית דין של מעלה נפסק כן, שזכה למלוכה בזכות יותם אביו הצדיק.**

ובפסוק שאחר כך: **שעל חזקיה נאמר החכם עיניו בראשו** שאף שישעיה אמר לו 'מת אתה ולא תחיה' חשב שאפילו חרב חדה מונחת על צוארו של אדם, אל ימנע עצמו מן הרחמים. **והכסיל - אחז בחשך הולך** שהקדים להחשיך כדי שלא יספידוהו כהוגן. **וידעתי גם אני שמקרה אחד יקרה את כלם, ששניהם יגיעו לעולם הבא.** שחזקיה זיכה את אביו שיהיה גם לו חלק לעולם הבא.

בעת שחזקיה נתרפא, נעשה נס שהתפרסם בכל העולם, שחזרה השמש עשר מעלות אחורנית. באותו שיעור שהקדימה להחשיך בעת שמת אחז.

היות שאחז סתם והחשיך אור התורה, לכן נענש שתחשך השמש כדי שלא יוכלו להספידו, שהרשעים נידונים בחושך. ואף שלא קרה כך אצל מלכים אחרים שלא נהגו כראוי, היה זה כדי לסייע לחזקיהו שהתחיל לבזותו כשגרר עצמותיו של אביו על מיטה של חבלים, כדי לכפר לו בזה, ובבזיון ששקעה השמש מוקדם נתכפר לו לגמרי, כמת שלא נספד כהלכה.

ועל שחזקיה תיקן והזריח אור התורה, שנעץ חרב על פתח בית המדרש שיעסקו בתורה, הקדימה וזרחה השמש עבורו כדי שיתרפא מהר, שעל ידי השמש בא רפואה.

ודבר זה נרמז בפסוק בתהילים: **'גם חשך לא יחשיך ממך ולילה כיום יאיר כחשיכה כאורה'**. אותו חשך ששלחת במות אחז לא יחשיך ממך מחשבונו

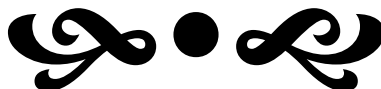

אור החיים הקדוש - רבי חיים בן רבי משה זיע"א

ואינם מקבלים שכר וכו' עד כאן, והטעם כי לא יעמוד קנין המדומה, והגם שיעמוד הבל הוא.

עוד ירמוז, כי כל מה שיש בעולם הוא שכר לו כי כל מה שברא ה' לא בראו אלא בשבילו כמו שדרשו ז"ל (כ"ד פ"א) בפרשת בראשית וגו', בשביל תורה וכו' ברא שמים וארץ.

בני יששכר וגו' (כו, כג). למה שקדם לנו כי יששכר הוא בן תורה רמזה התורה בשם זה של יששכר כי דוקא זה ישנו לשכר, וכל חוץ ממנו מה יתרון לאדם בכל עמלו, והוא מה שאמרו בברכות בפרק תפלת השחר (כח, ב) שצריך לברך ביציאתו מבית המדרש מודה אני לפניך וכו' אני עמל והם עמלים אני עמל ומקבל שכר והם עמלים

לימוד יומי מהספר הקדוש יסוד ושורש העבודה

מהאי גברא רבה ויקירא, מחצב סנפירא וכו', כמוהר"ר אלכסנדר זיסקינד בכמהור"ר משה.

בענין כתיבת חידושי תורה

וקטלת כמה אלפים ורבותו בגין כו'. אמר רבי שמעון לחבריא, במשנות מניינו דלא תפקון מפומייכו מלה דאורייתא דלא ידעתון ולא שמעתון מאלנא רברבא כדקא יאות, בגין דלא תהון גרמי לההוא חטאה לקטלא אוכלסין דבני נשא למגנא, פתחן כלהו ואמרין רחמנא לשונן רחמנא לשונן [בא וראה אותו שאין דרכו בסודות התורה וחידיש דברים שלא ידע על בוריים כראוי, אותו דיבור עולה ויוצא אל אותו דיבור איש תהפוכות לשון שקר מתוך נוקבא דתהום רבה, ומדלג חמש מאות פרסא בנפסא אחת, כיון שאותו רקיע של דיבור לתוך הנקב שלו ועושה בו רקיע של שוא שנקרא תוהו, וטס באותו רקיע אותו איש תהפוכות שש אלפי פרסא בפעם אחת, כיון שאותו רקיע של שוא עומד יוצאת מיד אשת זנונים ומחזיקה באותו רקיע של שוא ומשתתפת בו, ומשם יוצאת והורגת כמה אלפים ורבותו מפני כו'. אמר רבי שמעון לחבריא, בבקשה מכס שלא תוציאנו מפניכם דבר של תורה שלא ידעתם ולא שמעתם מאילן גדול כראוי, כדי שלא תגרמו לאותו חטא להרוג אוכלסין בני אדם לשוא, פתחו כולם ואמרו ה' ישמרנו ה' ישמרנו], עד כאן לשוננו.

וזה לשונו פרשת יתרו (פז, א), רבי יצחק פתח 'אל תתן את פיך לחטא את בשרך' (קהלת ה, ה), כמה אית ליה לבר נש לאזדהרא על פתגמי אורייתא, כמה אית ליה לבר נש לאזדהרא דלא יטע' בהו ולא יפיק מאורייתא מה דלא ידע ואל קביל מרביה, דכל מלא דאמר במלי אורייתא מה דלא ידע ולא קביל מרביה עליה כתיב (שמות כ, ד) 'לא תעשה לך פסל וכל תמונה', וקודשא ב"ה זמין לאתפרעה מניה בעלמא דאתי בזמנא דנשמתיה בעיא למיעל לדוכתאה. דדחיין לה לבר כו' [רבי יצחק פתח 'אל תתן את פיך לחטא את בשרך', כמה יש לו לאדם להזהיר על דברי תורה, כמה יש לו לאדם להזהיר שלא יטע' בהם ולא יוציא מהתורה מה שלא ידע ולא קביל מרבו, שכל מי שאמר בדברי תורה מה שלא ידע ולא קביל מרבו עליו כתוב 'לא תעשה לך פסל וכל תמונה', והקב"ה תעיד להיפרע ממנו בעולם הבא בעשה שנשמתו רוצה להיכנס למקומה, שדוחים אותה לחוץ כו'], עד כאן לשוננו.

וזה לשונו פרשת בלק (קפה, ב), כל אנון דמשתדלי באורייתא ומחדשי בה חדושין מיד אכתוב לגבי בני מתיבתא אנון מלין, כדין כל אנון בני מתיבתא אתו למחמי ליה כו', אי מלה כדקא יאות זכאה איהו כמה עטין מנצנץ מעטרין ליה כל בני מתיבתא, ואי מלה אחרא הוי ווי ליה לההוא כסופא דחייין ליה לבר וקאים גו עמודא עד דעיללי ליה לדינא רחמנא לשונן, ואית אחרנין דסלקין לון כו' [כל אותם שעוסקים בתורה ומחדשים בה חידושים מיד נכתבים אצל בני הישיבה אותם דיבורים, אז כל אותם בני הישיבה באים לראותו כו', אם הדיבור כראוי אשירו כמה עטרות ונצוצות מעטרים אותו כל בני הישיבה, אז הוא דיבור אחר לא לראותה בושה דוחים אותו לחוץ ועומד בתוך עמוד עד שמכניסים אותו לדין ה' ישמרנו, ויש אחרים שמעלים אותם כו'], עד כאן לשוננו.

אחי ורעיי, הביטו נא וראו אם יש מכאוב כמכאוב מי שמחדש חידושין באורייתא שלא אליבא דאמת, ומה עון נושא שעליו נאמר 'לא תעשה לך פסל וכל תמונה', ובוטל מדברי תורה וגורם רעה לעצמו, וביום רעה ראה את צאן ההריגה לאלפים ולרבבות מיעשרל חס ושלום שגורם רעה גדולה גם כן לאחרים חס ושלום. ודי עשה בזה.

מבואר בזוהר הקדוש בכמה מקומות. וזה לשונו בהקדמת בראשית (ד, ב), תנן בההיא שעתא דמלה דאורייתא אתחדש מפומיה דבר נש, ההיא מלה סלקא ואתעתדת קמיה דקודשא ב"ה, וקודשא ב"ה נטיל לההיא מלה ונשיק לה ועטרין לה בשבען עטרין גילפין ומחקקין, ומלה דחכמתא דאתחדש [פירוש, דברים של קבלה וסודות התורה] סלקא ויתבא על ירישא דצדיק חי עלמין, וטסא מתמן ושטא בשבעין אלף עלמין וסליקת לגבי עתיק יומין כו', בהאי שעתא ארח עתיק יומין בההיא מלה וניחא קמיה מכלא, נטל לההיא מלה ואעטר לה בתלת מאה ושבעין אלף עטרין, מלה טאסת וסלקא ונחתא ואתעבידא רקיע חדא, וכן כל מלה ומלה דחכמתא אתעבדין רקיעין קיימין בקיומא שלים קמי עתיק יומין, והוא קרי לון 'שמים חדשים', שמים מחודשים סתימין דרוזין דחכמתא עלאה, וכל אלן שאר מלין דאורייתא דמתחדשין קיימין קמי קודשא ב"ה וסלקין ואתעבידו אצרות החיים, ונחתין ומתעטרין לגבי ארץ חד, ואתחדש ואתעביד כלא ארץ חדשה מההיא מלה דאתחדש באורייתא כו', זכאין אנון דמשתדלי באורייתא [שינוי באותה שעה שדבר תורה מתחדש מפיו של אדם, אותה דיבור עולה ונעמד לפני הקב"ה, ונקב"ה נוטל אותו דיבור ומנשק ומעטרים אותו בשבעים עטרות גילופין ומחקקים, ודבר חכמה שממתחדש בסודות התורה עולה ויושב על ראש צדיק חי עלמים, וטס משם ושט בשבעים אלף עולמות ועולה אצל עתיק יומין כו', באותה שעה מריח עתיק יומין באותו דיבור ונוח לפניו מכל, נוטל אותו דיבור ומעטרו בשלש מאות ושבעים אלף עטרות, הדיבור טס ועולה ויורד ונעשה רקיע אחד, וכן כל דיבור ודיבור של חכמה נעשים רקיעים עומדים בקיום שלם לפני עתיק יומין, והוא קורא להם 'שמים חדשים', שמים מחודשים סתומים סודות החכמה העליונה, וכל אותם שאר דברי תורה שמתחדשים עומדים לפני הקב"ה ועולים ונעשו אצרות החיים, ויורדים ומתעטרים לגבי ארץ אחת, ומתחדש ונעשה הכל ארץ חדשה מאותו דיבור שהתחדש בתורה כו', אשרי אלו שעוסקים בתורה], עד כאן לשוננו.

יעוד מענין זה בפרשת ויחי (רמג, א), עיין שם.

והיוב גדול הוא על האדם לכתוב כל מה שמחדש בתורה, כי הוא תקון גדול בעולמות העליונים הקדושים, כמבואר בכתבי האריז"ל. וגם הוא מועיל לשכחה. ודי בהערה זו.

לעצור במילין מי יוכל ולכבוש עין מסוררים מדרך האמת להתייצב על דרך לא טוב, ומבלים ימיהם בפלפול שאינו של אמת, כי תועבת ה' הוא עושה אלה ועונושו גדול עד מאוד כמבואר בזוהר הקדוש בכמה מקומות, ועל כן יזהר האדם בזה מאוד. וזה לשון הזוהר הקדוש בהקדמת ספר בראשית (ה, א), תא חזי ההוא דלא ארוחיה ברזין דאורייתא ותדשי מלין דלא ידע על בורייהו כדקא יאות, ההיא מלה סלקא ונפיק לגבי ההיא מלה איש תהפוכות לשון שקר מגו נוקבא דתהום רבה, ודלג חמשה מאה פרסי לקבלא לההוא מלה, ונטיל לה ואזיל בההיא מלה לגו גוקביה ועביד בה רקיע דשוא דאקרי תוהו, וטס בההוא רקיע ההוא איש תהפוכות שיתא אלפי פרסי בזמנא חדא, כיון דהוא רקיע דשוא קאים נפקת מיד אשת זנונים ואתקף בההוא רקיע דשוא ואתתפא ביה, ומתמן נפיקת

מתוך ספרי הגה"צ רבי יצחק הכהן
ב"ר אשר אנטשיל ז"ע - הצדיק הרב הוברמן מרעננה

עורך: הרב עוזיאל אדרי רב המרכז הרפואי סורוקה

פנחס מסר נפשו בגשמיות וגם ברוחניות

יהוא צדיקא רבה הוה, צדיק גדול היה, ומאי גרמא ליה שבסופו יעבוד עבודה זרה את עגלי ירבעם שנאמר ירק חטאי ירבעם כן נבט אשר החטאי את ישראל, לא סר יהוא מאחריהם, עגלי הזהב אשר בית לא ואשר בדי (מלכים-ב, כט). אמר אביי ברית כרות לשפתים, שלא היה צריך להוציא בשפתיו ולומר ויהוא יעבדו הרה"ב (מלכים-ב, יח). ובזה שאמר "הוא יעבוד הרה"ב עבודה זרה", גרם לו לחטוא ולעבוד עבודה זרה את עגלי הזהב של ירבעם. אם כן מכל מקום גם כאן אצל פנחס כשבא לשבט שמעון ואמר להם בערמה הניחו לי לעשות צרכי ונכנס, כיון שפתח פיו לשטן היה בזה סכנה גדולה לפנחס.

גם סכנת עבודה זרה כאומרים ז"ל במסכת סנהדרין (קו, א). בחטא בעל פעור כשהיה אומר לה השמע לי, הייתה מוציאה יראתה עבודה זרה מחיקה ואומרת קודם תעבוד לזה.

פנחס מסר נפשו בגשמיות וברוחניות למען עם ישראל, לפי שראה שכבר יצא הגוף לשלוש ד"ו בבני ישראל, והשליך נפשו מנגד ולא הסתכל כלל על כל החשבונות.

ועל כן זכה שהוסיפו לו "אות יו"ד" לשמו "פינחס", ש"אות יו"ד" היא כנגד שפנחס לקח על עצמו סכנת "שפיכות דמים", שכידוע "אות יו"ד" רומז על "חכמה", כמו שכתב בוהר הקדוש (ח"ב קמה, ב). ו"חכמה" ממנה תוצאות "חיים" כדכתיב 'החכמה תורה' (קהלת, ז, יב). היפך שפיכות דמים. ועל כן אמרו בוהר הקדוש (ח"ב קמ, א; ח"ב רטו, א). פנחס זה אליהו. שהוא זכה ל"חיים" נצחיים שחי לעולם, וגם "אות יו"ד" היא כנגד שפנחס לקח על עצמו סכנת "גילוי עריות", ש"אות יו"ד" רומז על נקודה כסיפה שניצול מגילוי עריות.

וגם "אות יו"ד" היא כנגד שפנחס לקח על עצמו סכנת "עבודה זרה", שהנה ב"אות יו"ד" נברא העולם הבא, כאומרים ז"ל במסכת מנחות (כט, ב). דבר רבי יהודה רב רבי אליעזר אלא תולדות השמים והארץ בהבראם (בראשית, ב, ד). אל תקרי "בהבראם" אלא "בה" בראם", הווי אומר העולם הזה בה"א והעולם הבא ביו"ד. שאז לעתיד לבוא בעולם הבא שנברא בשמות יו"ד" יתבטל היעבוד זרה", האלימים כללי יחלופו, והיה ה' אחד בשמו אחד אמן כן יהי צדוק תיכף בימינו.

יחודשי תורה מ"הצדיק מרעננה" על ספר בראשית

השבת היא הנפש של העולם

שלום של העליונים והתחתונים. ואז עמד והתקיים העולם.

והנה כשיבטל פרעה מבני ישראל את "מנחות השבת", בגזירת לא תאספו לתת תבן לעם (שמות, ה, ז). שגבול שלא תננו להם תבן לא היה אפשרות לישראל ששלימו את מתנותיהם לתבנים שהיו חייבים לעשות לפרעה בכל יום, בלתי אם יעבדו גם כן בשבת קודש.

כמו שכתב במדרש רבה (שמות פ"ה, יח). ויצו פרעה ביום ההוא' זו היתה גזירה בריבית, "והנחשים אציל אלמ"ה אלו המצרים לא תוסיפו לתת תבן לעם ואת מחבתות הלבנים מכאן אתה למד על פרעה הרשע שלא יעצב לעשות עמך רע, והשבונו היה על כל אחד ואחד כמה לבנים יעשו ביום, כי גרפים הם" אמר רבי שמעון בן יוחאי התחיל פרעה מחרק על ישראל שינוי ואומר גרפים אתם על כן הם צועקים לאמר תכבד העבודה על האנשים מלמד שהיה ביד ישראל מגילות שהיו משתעשעין בהם משבת לשבת, לומר שהקב"ה גואל, לפי שהיו "בוחין בשבת", אמר להן פרעה תכבד העבודה על האנשים ויעשו בה ולא יעזב ידו יתו משתעשעין ואל יהו נפשינו ביום השבת.

ועל ידי שביטל פרעה את "מנחות השבת" מישראל, הוא גרם מפלה לו עצמו ולעמו המצריים, על ידי זה נתרועע יסוד העולם כנ"ל, וממילא הוכרח שבעדון של ישראל במצרים להיבטל ויצאו לחירות במצרים. ועל כן בגלות החל הזה" (עובדיה, א, כ). גם כן אצלנו בזכות "שמירת השבת" תבוא הגאולה כאומרים ז"ל במסכת שבת (ק"ח, ב). אלמלא שמרו ישראל אפילו שבת אחת כהלכתה מיד

'פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל' (כה, יא). 'פינחס' כתיב ב"אות יו"ד" ועי'א: יש לפרש שבתחילה היה שמו "פנחס" בלא 'אות יו"ד" והיה "פנחס" בגימטריה "צחק" (198). שזה רומז על ג' עבירות החמורות עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים, שנאמר בחטא "הוא חטא העגל ויקומו לצחק" (שמות, ו, ו). וכאומרים ז"ל **הרב שם ברש"י** יש במשמע הזה 'גילוי עריות' כמו שנאמר 'לצחק בי' (בראשית, ט, יז). ורשפיכות דמים' כמו שנאמר 'קומו גא הנערים וישחקו לפנינו' (שמואל-ב, ב, יד). שיהרגו ויתרגו מלחמה אלה באלה.

כמו כן פנחס הכניס עצמו בסכנה גדולה מאד של ג' עבירות החמורות עבודה זרה גילוי עריות ורשפיכות דמים, סכנת שפיכות דמים כאומרים ז"ל במסכת סנהדרין (פב, א). אמר רבה בר רב חנה אמר רבי יוחנן אם פירש זמרי, ופנחס היה הורגו היו בית דין הורגים לפנחס כדן רוצח, והוא נהפך זמרי והיה הורגו לפנחס אין זמרי נהרג עליו שהרי פנחס רודף רוצח. כלמסר פנחס נפשו והלך להרוג לזמרי מדין כל הבעל ארמית קנאין פוגעים בו, אילו נהפך זמרי והיה רוצח להורג לפנחס, ואז היה מוכרח פנחס לקום להשיקש על זמרי ולהרוג אותו כדי להציל את עצמו, היה פנחס הווה ליה נחשב כשופר דמים, כי הרי פנחס הוא זה שפנחס אצל שבת של עצמו כאן תחילה להרוג את זמרי, והוא נחשב כדן רודף לזמרי, והיה פנחס נהרג עליו כדן רוצח בבית דין.

סכנת גילוי עריות כפשוטו כשבא פנחס בערמה לשבט שמעון, כאומרים ז"ל במסכת סנהדרין (פב, ב). ויקח רומח בידו' (כה, כז). לקח חרב והניחה תחת מלבושו והיה נשען והולך על מקלו, וכיון שהגיע אצל שבטו של שמעון, אמר להם הרי מציונו ששבטו של לוי גדול משל שמעון, אמרו הניחו לו אף הוא לעשות צרכיו ונכנס.

ומצינו לרז"ל במסכת סנהדרין (קב, א). שעל כן נבשל המלך יהוא בעבודה זרה, לפי שאמר 'אחאב עבד את הבעל מעט היה יעבדנו הרה"ב, ואף שאמר אז זה כדי להטעות את כהני הבעל, ששנה אליהם בערמה שנאמר ויקבצו יהוא את כל העם ויהיו אליהם, אחאב עבד את הבעל מעט והיה יעבדנו הרה"ב' (מלכים-ב, יח). ועלה בידו לקבצם למקום אחד שהאמינו לדבריו, והרג את כולם ולא השאיר מהם שריד ופליט, עד שהעדי עליו הכתוב וישמד יהוא את הבעל מישראל' (מלכים-ב, י כח). אך אמרו רז"ל

'בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ' (א, א). האותיות הראשונות, 'א'ת ה'שמים ו'א'ת ה'ארץ' (17). ראשי תיבות גימטריה "סו"ב" (17). האותיות השניות, 'א'ת ה'שמים ו'א'ת ה'ארץ' (702). גימטריה "שבת" (702). האותיות השלישיות, 'ב'ראשית ב'רא אלקים' (647). האותיות הרביעיות, 'א'ת גימטריה "ומה" (647). האותיות החמישיות, 'א'ת גימטריה "וארץ" (410). גימטריה "ע"ה" (410). והאותיות הראשונות, 'בראשית ברא אלקים' את השמים ואת הארץ' (90). גימטריה "מים" (90).

והכוונה, שהאותיות השניות, 'א'ת השמים ו'א'ת הארץ' (702). גימטריה "שבת" (702). בא לרמוז בראשית הבריאה כי "השבת" היא יסוד העולם. כמו שכתב הא"ר החיים הקדוש וי"א וי"ל אלקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה, ויישבות ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה' (בראשית, ב, א). ונראה שכיבין התורה לומר על דרך אומרים ז"ל 'כי השבת היה רופא ורועד עד שגמל שבת ונתקיים העולם ויתקדש. והכוונה היא כי ביום שבת ברא ה' נפש העולם' והוא סוד אומרו 'ביום השביעי שבת וינפשו'. ש"השבת" היא "נפש העולם, כי השבת היא סוד קיום העולם, באה השבת נתקיים העולם ונתקיים.

וכן כתב הוזהר הקדוש (פרשת קה, קעו, ב). את תחיל עולמא קאמי עליה על שלום, בד ברא קב"ה' ע"ה ע"ה יכיל לאיתקיימא. עד דאיתא ושרה עליהו שלום, ומאי הוא, "שבת", דאיהו שלמא דעילאי ותתאי, וכדין איתקיים עולמא. [בא וראה, אין העולם עומד אלא על שלום. כשבאר הקב"ה את העולם, לא היה יכול להתקיים ולעמוד, עד שבא והשרה עליהם שלום. ומהו, "שבת", שהיא

ברכה משולשת

מתוך ספרי הגה"צ רבי יצחק הכהן
ב"ר אשר אנשילי זי"ע - הצדיק הרב הוברמן מרעננה

מבקש ליתנה לישראל לך והודיעם.

וכן "בית המקדש" שרתה בו השכינה, בגלל "התורה" שנקראת "טוב" שנאמר 'כי לך טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו' (משלי ד, ב). וכאומרים ז"ל מדרש רבה (שמות ל, א). יש לך מקח שמי שמכור נמכר עימו, אמר להם הקב"ה לישראל, מכרתי לכם תורתי כביכול נמכרתי עמה, שנאמר 'כי לך טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו' (משלי ד, ב). אל תעזבו את המקח את התורה שנתתי לכם, משל מלך, שהיה לו בת יחידה בא אחד מן המלכים ונטלה ביקש לילך לו לארצו וליתול לאשתו, אמר לו, בת שנתתי לך יחידתי היא לפרוש ממנה איני יכול, לומר לך אל תיטלה גם איני יכול לפי שהיא אשתך, אלא זו טובה עשה לי שכל מקום שאותה הולך, קימן אחד עשה לי שאדור אצלכם שאני יכול להניח את בתי, כך אמר הקב"ה לישראל, נתתי לכם את התורה לפרוש הימנה איני יכול, לומר לכם אל תטלוה איני יכול, אלא בכל מקום שאתם הולכים בית אחד עשו לי שאדור בתוכו, שנאמר 'ועשו לי מקדש'.

מראשית הבריה ארץ הקודש לעם ישראל

(תהלים קיא, ו). שכל הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו ברוצנו נתנה להם, וברוצנו נטלה מהם ונתנה לנו, ומראשית הבריה ארץ ישראל שייכת לעם ישראל. ועיין שם שהארץ לתרוץ בדרוש גדול על דרך ההסידות.

ונראה לעניות דעתי בדרך פשוט, אחר הקדקוק ואמרו ארץ ז' אומות, והיה לו לומר "ארץ כנען" כאשר נקרא בתורתנו הקדושה. אך ידוע שבארץ ישראל היו לא מלכים בפרט, ובכלל הן נחלקו לז' ראשי האומות, שהוא סוד כל בחינת הרע כידוע ליועזר הן כמו שכתב האריז"ל בספר הליקוטין (דברים נה, א). וכן כתב בעל התניא זי"ע בספר "תורה אור" (צטא, כ) כי ז' אומות הכנעני והחתי כו' בספסוק, הם ז' מדות רעות תאות ורציחה כו'. כי זה לעומת זה עשה האלקים' ונמשך שורש לז' אומות עובדי כוכבים שהם בחי' ז' הפרות רעות שנק' ז' מדות רעות הכנעני החתי כו'. הרי שכל אחד מז' האומות היה כולל כמה מהאבות ל"א מלכים ומחורב כו' רב ממה מלכויות קטנות.

והנה ישראל היו גם כן אומה קטנה כמו אחד מל"א מלכויות קטנות, ולא עוד אלא פחות מזה קטנות התכוב ז' כל אלה המעט מכל העמים (דברים ז, ז). וזוהי קטנת אומות העולות לישראל לשיאור להם, לטעים אתם שכבשתם ארץ "שכני" האומות הכוללת ל"א מלכויות, כי למה לכם ארץ גדולה כל כך, שאף אם תאמרו שאתם גם כן אומה גדולה ולא יספיק לכם חלק מל"א מלכים, אבל חלק מהז' אומות בודאי יספיק לכם, ואם כן אינכם מתנהגים כמנהג העולם, אלא רק כליטעים שנבהלים להון של אחריים אף באין הכרח.

ועל זה ישיבו בני ישראל תשובה נציצה, כל הארץ של הקב"ה ברוצנו נתנה לכם, היינו שלא תחשבו שמה שכבשתם אחד ארץ חברו, היה רק מרוצונכם שהוצרכתם לנחלה, ומנהג זה עולם שמלך המבקש בחלה לעמו הולך וכובש את ארץ אחד המלכים החלש ממנו, לא כן הוא, אלא הקב"ה ברוצנו ובנהגתו נתנה לכם בידועו שתיקון העכשווי הנצרך לארץ הזאת שייך לכם.

ועל זה אמרו חז"ל ממסכת סוטה (מז, א). אמר רבי תנין חי המקום על ישיבויו, והדבר פלא מאד, כאומרים ז"ל שם שאף על פי שהארץ משמלת וגורעה ביותר היתה מקובלת על יושביה יותר מארץ אחרת הטובה ממנה. והסיבה היא כ"ל שהיושבים יש להם שייכות אל המקום, והמקום יש לו שייכות אל היושבים והאדורים בו.

וכיון שהכל ברוצנו יתברך, ואז עתה נטלה מכם את ארץ ישראל ונתנה לנו אז אות וסימן, או שכבר תיקנתם מה שהיה עליכם לתקן בה, או אדרבא קלקלתם. ובידועו יתברך שכן אנו מסוגלים לז' הארץ הקדושה נתנה לנו, ומראשית הבריה ארץ הקודש לעם ישראל, וכיון שהקב"ה בהשגחתו הפרטית נתנה לנו, שוב אין לכם להקשות עלינו למה לכם ארץ גדולה כל כך, שחירי הוא יתברך יודע האמת, ובאם הוא עשה כן בודאי יודע הוא שכן צריך וכן כך טוב להיות, ואין שום עוול ביינו, והבן.

הבטיח בהקדמת ספריו: כל הלומד ויגיד בשמי דברי תורה, אני מתפלל עליו תפילה קבועה בכל יום ואמליץ טובה עליו לישועות מכל צרה, לשפע בכל טוב של קדושה והצלחה ברוחניות ובגשמיות בעוה"ז ובעוה"ב, וישיתעורר ליבו ברוח טהרה ויראת שמים לעבודת ה' באמת ובלבב שלם.

נגאלין. כי "השבת" היא יסוד העולם כנ"ל.

והכוונה, שהאומות השלישיות, "בראשית ברא" אלקים) את השמים ואת הארץ" (647). גימטריה "זמרת" (647). והאומות הרביעיות, "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ" (410). גימטריה "ת"י" (410). והאומות החמישיות, "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ" (90). גימטריה "מ"ם" (90). לרמז מראשית הבריה שבוטלו בית המקדש ועולם מתברך, כאומרים ז"ל באבות דרבי נתן (ד, ה), כל זמן שעבודת בית המקדש קיימת, העולם מתברך על יושביו, וגשמים יורדין בזמנו. ושבת המקדש שיעמוד "ת"י שנה" (410). ובו "זימור" וידור לה' בניסוך "המים".

והכוונה האומות הראשונות, "את השמים ואת הארץ" (17). ראשי תיבות גימטריה "טוב" (17). לרמז מראשית הבריה ש"השבת" נקראת "טוב", כאומרים ז"ל במסכת שבת (י, ב). "לדעת כי אני ה' מקדשם" (שמות לא, ג). אמר לו הקב"ה למשה "מתנה טובה" יש לי בבית גיזי' (שבת שמה' ואני

'בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ' (א, א). כתב רש"י אמר רבי יצחק אל היה צריך להתחיל את התורה אלא מהתחלה הזו לכם' (שמות יב, ב). שהיא מצוה ראשונה שצונו ישראל, ומה טעם פתח בזה (שמות יב, ב) כח מעשיו הגדל לעמו לתת להם נחלת גוים' (תהלים קיא, ו). שאם יאמרו אומות העולם לישראל, ליסטים אתם שכבשתם ארצות שבעה גוים, הם אומרים להם, כל הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו ברוצנו נתנה להם, וברוצנו נטלה מהם ונתנה לנו.

וראיתי בכתב יד הגאון הקדוש מהר"י האדמו"ר מסוקולוב זי"ע"א שהקשה, מה זה גנות לישראל והלא כן הוא דרך כל העולם שמלך גיבור כובש ארץ מלך החלש ממנו, ויכולים בני ישראל להשיבם מכם למדנו שגם כן ארצכם היתה מוחזקת בידי אחריים ואתם כבשנתם מהם, ובהכרח תאמרו שזו אן גזילה אלא מנהג עולם של העיבור כובש את החלש, והלא קיימא לן שכבוש מלחמה הוי קנין גמור, כאומרים ז"ל במסכת גיטין (לח, א). אמר רב פפא עמון ומואב סתירו בסיחון, ארץ עמון ומואב נאסר לישראל לכבוש אותם' אלא תצא את מואב ואל תתגרם מלחמה (דברים ב, ט). וקצרת מול בני עמון אל תצורם ואל תתגרם בם' (דברים ב, יט). ומה שישאל כבשו לבסוף את ארצם, מכיוון שתיקון כבש לפני כן את עמון ומואב פסק שטח זה להיחשב כשייך לעמון ולמולא והותר לישראל לכבוש. וכן כל העולם נוהגים כן, מלך כובש ארץ חבירו ואין זה גזל, כי זה מנימוסי מלוכה.

אך יש לומר, שטענת אומות העולם על ישראל היא, דרך העולם אומה יצאת לכבוש ארץ אחרת, זה דוקא אם יש להמליכים ארץ סכסוך מקודם ואפילו שיהא רק עליית דברים בניהם, וכשלא יוכלו לבוא לעמק השווה, אז תחרב תכריע ביניהם וממילא הנוצח נוטל גם כן את ארץ המנוצח. אבל שפיר מלך אחד על חבירו על כולם במלחמה תנופה, ויכבוש את ארצו שיהא בלי שום דבר ויכריע, זה בודאי לגזל חישב, ובכגון זה גם המלך מצווה שלא לגזול ארץ אחרת, וכל שכן וקל וחומר בני ישראל עמו וצאן מרעיתו של הקב"ה, שעשאו' ה' לגוי קדוש וממלכת כהנים ודוברים וקרויים אלוי, ונתן להם תורתו וצריכים להתנהג על פי דיני התורה הקדושה, אם כן איך יבואו להכרית ז' עממין, ולרשת את ארצם על לא דבר ביניהם.

ועל פי זה תשובת בני ישראל לאומות היא, שלא באנו לכבוש את ארץ ישראל, כדרך העולם שיש איהו סכסוך מקודם, אלא אך ורק מצד שזה היה ציויו מאת הקב"ה לבני ישראל לכבוש את הארץ, כי באמת מצד עצמם היה נוח להם לבני ישראל יותר להישאר במדבר, ומה נחסר לישראל במדבר והלא יותר טוב עבורם שישאלו מן מהשמים ענני כבוד ובראה של מרים, ויהיו פנויים לעבודת הבורא, שלא היה דבר שהפריע בעדם במדבר מלעבודת ה' בכל נפשם, ואילו הו' אומות שישארו בארץ ישראל ויאכלו לחםם בדיעת אפם על ידי חרישה וזריעה, אלא על כרחך ישראל לכבוש את ארץ ישראל מחמת ציויו ה' לכבוש את הארץ.

אך מי יאמין לנו, אם נאמר שכן נצטוונו ממנו יתברך, על כן התחילה התורה מבראשית משום 'כח מעשיו הגדל לעמו לתת להם נחלת גוים'.

לישועתך קויתי

על שולחנו של הגאון המקובל

איש האלקים הרב שמשון חיים בן הרב נחמן מיכאל נחמני זי"ע
מחבר הספרים הקדושים זרע שמשון ותולדות שמשון

פרשת פנחס | גליון מס' 506

והוא לא יכול לדון דיני ממונות גם אם אכן זמרי חייב להענש בעונש של דיני נפשות. זו הייתה טענת השבטים הקשורה לייחוסו של פנחס. אולם האמת היא שהם טעו, כי כאן הריגתו של זמרי כלל אינה שייכת לתפקידו של בית דין, ואדרבה בדיוק להיפך, זהו דין של "קנאים פוגעים בו" אם פנחס היה מגיע להמלך בבית דין לא היו פוסקים לו לעשות כך. זה אמור להיות מעשה ספונטני של קנאים לדבר ה', ולכן אין שום חסרון בכך שיש לו פגם משפחה עם הייחוס של יתרו, אדרבה, כדת וכדין הוא עשה ובדין הוא שיטול שכרו.

בפסוקים הפותחים את הפרשה נאמר: **"וידבר ה' אל משה לאמר. פינחס בן אלעזר בן אהרן הפהן השליב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי".** מסביר רש"י: **"פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן - לפי שהיו השבטים מבזים אותו, הראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לעבודה זרה והרג נשיא שבט מישראל, לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן".** השבטים קנטרו את פנחס שהוא נכד של יתרו, ומה לו ולהריגת נשיא שבט בישראל.

ולכאורה הדברים תמוהים: מה עניין זה לזה וכי מי שהוא נכד של יתרו יש לו מניעה מלקיים חובה זו?

סיפור לפרשת פנחס

סיפור בחירתו של הגאון רבי יחיא יצחק הלוי לתפקיד הרם של הרב הראשי וראש אב בית דין של כל קהילות הקודש בארץ תימן הוא מהמפתיעים ביותר בעולם מינויי הרבנים. היה זה בשנת תרס"ב. ימים ספורים אחרי שנפטר הרב הקודם התכנסו חכמי ורבני ארץ תימן ובראשם החכם הישיש רבי חיים קורח לדון מי יהיה הרב הבא של הקהילה. היו שלשה מועמדים לתפקיד והרבנים דנו מי מהם יהיה הרב.

לאחר התלבטויות קשות, החליטו לערוך גורל, לשם כך הוכנו שלוש פתקאות עם שמות שלושת המועמדים, ביניהם היה גם רבי יחיא יצחק הלוי.

רבינו הזרע שמשון נדרש לשאלה זו והוא מתרץ זאת בטוב טעם עם הגמרא במסכת סנהדרין: ההלכה היא שאין הכל כשרין לדון דיני נפשות. והגמרא דנה מדוע אכן הזכות לדון דיני נפשות לא נתונה ביד כל אחד: **"מאי טעמא? דתני רב יוסף: כשם שבית דין מנוקין בצדק - כך מנוקין מכל מום"**, מסביר רש"י: **"מכל מום - פגם משפחה"**. היינו, בית דין כפי שהם חייבים להיות זכים ונקיים בדין הצדק שהם מוציאים כך הם גם חייבים להיות נקיים מכל פגם משפחה.

טענו אם כן השבטים: אם פנחס הוא נכדו של יתרו, שפיטם אבי אמו עגלים לעבודה זרה, הרי שיש לו פגם משפחה

עוֹלָם תַּחַת אֲשֶׁר קָנָא לְאַלְקִיּוֹ וַיִּכְפֹּר
עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל". אלא שלגדולה זו
יש גם מחיר, שהרי הרבנות מקברת
את בעליה, וגם הבעיה הזו חמורה
בהרבה, שאם פניחס ימות בצעירותו,
יבואו המלעיזים ויאמרו שזה עונש על
הריגת זמרי. לכן בד בבד עם השכר
של הגדולה קיבל גם פניחס דבר נוסף,
שיחיה לעולם ואצלו הרבנות לא
תקבר את בעליה.

בן לאשרי

הפרשה מתחלת בהצלת פנחס את בני ישראל, ואמצעה טענת "למה יגרע שם אבינו", ומסיימת ביום השמיני עצרת, שתרגם אונקלוס 'כנישו'.
אולי ירמז לדור השפל הזה קודם ביאת משיח צדקינו, שהקב"ה עושה לנו נסים ונפלאים זה כמה שנים, יהא שמו הגדול מבורך. ואם היו מנהיגי ישראל מודים שכל אלו הנסים עשה ה' לנו, ברור בעיני שמשיח צדקיננו היה מתגלה. אבל מחמת שעדיין לא נתקן הרע לגמרי, וקודם ביעורו מהעולם הוא מתגבר, ומשכיח מהם מי הוא המקבץ ומציל האמיתי, עד שישמע הקול, "למה יגרע שם אבינו שבשמים", אבל לזה הצורך שוב בפנחס זה אליהו, שישלב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם (מלאכי ג, כד), יהי רצון שנזכה תיכף לזה.

ניגש הרב קורח אל ארון הקודש, ובידים רועדות נטל פתק אחד, רחש של התרגשות מילא את חלל בית הכנסת כאשר הקריא הרב קורח את הכתוב בפתק: "מארי יחיא בן מוסא יצחק הלוי הי"ו". כשנרגעו מעט הרוחות פנה הרב קורח אל הנאספים והודיע כי בכדי שלא יאמרו שהיתה זו יד המקרה, יחזרו על הגורל עוד פעמיים, איש לא פצה פה וכולם חזרו לומר את מזמור ט"ז והדגישו את הפסוק: "אתה תומיך גורלי". גם בפעם השניה וגם בפעם השלישית עלה בגורל שמו של רבי יחיא.

רק אדם אחד לא היה מרוצה מבחירה שמיימית זו, היה זה אביו של רבי יחיא. במקום לקבל את ברכות הנאספים על היבחר בנו, תפס האב ביד בנו משכו החוצה כשהוא אומר: אני לא מסכים שבני יטול עליו עול כבד כזה, והרי חז"ל אומרים שהרבנות מקברת בעליה.

רבינו הזרע שמשון, מסביר מדוע פנחס קיבל מתנה מיוחדת שהוא יהפוך למלאך ויחיה לעולם. שהרי כשכר על מעשיו קיבל פנחס שכר והוא עלה לגדולה (במדבר כ"ה י"ג-י"ד) לכן אמר הנביא נתן לו את בריתי שלום. וקיימת לו ולזרעו אחריו ברית כהנת

קול הישועות

פנינים ומוסרי השכל בפרשת השבוע
מתורת הזרע שמשון זי"ע

0733-454-554

לפרטים, הערות והארות, הקדשות
והנצחות: 05276-97791

לקבלת הגליון במייל:

z0772027554@gmail.com

הפעילות בחסות מידעדרוס:
08-9979095

כל הזכויות שמורות ניתן להדפיס לצורך
אישי בלבד

נא הצטרפו לתורמים הרבים
ותראו ישועות

~ עמדות נדרים פלוס ~

תולדות שמשון

~ קול הישועות 0733-454-554 ~

~ הפקדה בבנק: 20-489-411390 ~

על שם תולדות שמשון

לרפואת וישועת עם ישראל.

עריכת והפצת הגליינות לזכות:

אברהם ישעיהו בן לאה, מיכאל בן
דבורה, יעקב יואל בן סימא שמחה,
ישראל בן חיה אהובה וזוג' מלכה שושנה
בת שירה לאה, הדסה בת ליבי, יצחק
פנחס בן ביילא, רחמים בן חנה ברכה,
ניסים בן מרסל, חיים מאיר בן עלקא,
שמעון בן תמר, יעקב בן תמו ומסעודה
מרסל בת פרחא,

לרפואה שלמה

חיה בת שולמית שרה, הדסה בת ליבי,
הרב יוסף בן מזל טוב, מכלוף בן ימנה

לעילוי נשמת:

שירה לאה בת יעקב הכהן,
דבורה רות בת לייבל לואיס,
יצחק בן עיישה, שלום פרץ בן חיים,
מרדכי בן שושנה, קלודין מזל בת סול,
דורה דינה בת סטה

לזיווג הגון בנקל בקרוב, ובני חיי ומוזוני:
יצחק חי בן טובה,
חוה לאה בת פלורה,

לזי"נ הגאון המקובל חסידא קדישא

רבי שמשון חיים בן רבי נחמן מיכאל נחמני זי"ע

ללמוד • להתענג • להושיע

ממליכים את הישועות

מדברי תורת אומרים לחברים
בשולחן השבת פנינים מאירים
גם אידידים ילוצות מספרים
מקומים ומצטרפים אליעזורים

הבטחת וברכת המחבר הרב
למשלן חיים בן הרב נחמן
מיכאל זי"ע

בני

חיי

ומצוי

טבי